

T.C.
İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SAĞLIK YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
SAĞLIK YÖNETİMİ BİLİM DALI

İSTANBUL KENT
ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK ALANINDA ÖĞRENİM GÖREN LİSANS
ÖĞRENCİLERİNİN EKONOMİ OKUR YAZARLIKLARININ
KARŞILAŞTIRILDIĞI BİR ARAŞTIRMA: İSTANBUL İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

JAMALADDIN VALIYEV

İSTANBUL – 2025

T.C.
İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SAĞLIK YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
SAĞLIK YÖNETİMİ BİLİM DALI

İSTANBUL KENT
ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK ALANINDA ÖĞRENİM GÖREN LİSANS
ÖĞRENCİLERİNİN EKONOMİ OKUR YAZARLIKLARININ
KARŞILAŞTIRILDIĞI BİR ARAŞTIRMA: İSTANBUL İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

JAMALADDİN VALİYEV

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Bülent DEMİR

İSTANBUL – 2025

KABUL VE ONAY

Jamaladdin VALIYEV tarafından hazırlanan “Sağlık Alanında Öğrenim Gören Lisans Öğrencilerinin Ekonomi Okur Yazarlıklarının Karşılaştırıldığı Bir Araştırma: İstanbul İli Örneği” adlı tez çalışmasının savunma tarihi 21.08.2025 tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen jüri tarafından oy birliği ile İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı Sağlık Yönetimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Danışman

Doç. Dr. Bülent DEMİR

.....

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Serkan AKGÜN

.....

Üye

Doç. Dr. Murat SAĞBAŞ

.....

İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

.....

Doç. Dr. Bülent DEMİR

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Jamaladdin VALIYEV

21.08.2025

ÖN SÖZ

Bu tezin yazılması aşamasında, çalışmamı sahiplenerek titizlikle takip eden danışmanım Doç. Dr. Bülent DEMİR'in değerli katkı ve emekleri için içten teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Doç. Dr. Bülent DEMİR bütün süreç boyunca her anlamda yanımda olmuş, desteğini ve katkılarını esirgememiştir. Savunma sınavı sırasında jüri üyeleri çalışmamın son haline gelmesine değerli katkılar yapmışlardır. Bu vesileyle tüm hocalarıma ve tezimin son okumasında yardımlarını esirgemeyen yakınlarıma teşekkürlerimi borç bilirim. Son olarak bu günlere ulaşmamda emeklerini hiçbir zaman ödeyemeyeceğim anneme ve aileme şükranlarımı sunarım.

Jamaladdin VALIYEV

21.08.2025

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	i
TABLO LİSTESİ	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: EKONOMİ OKURYAZARLIĞI: KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE KURAMSAL TEMELLER.....	7
1.1. Ekonomi Okuryazarlığının Tanımı ve Kapsamı.....	7
1.2. Ekonomi Okuryazarlığının Tarihsel Gelişimi	7
1.3. Ekonomi Okuryazarlığının Bileşenleri	8
1.3.1. Temel Ekonomik Kavramlar	9
1.3.2. Finansal Okuryazarlık.....	10
1.3.3. Tüketici Bilinci	11
1.4. Ekonomi Okuryazarlığının Ölçülmesi.....	12
1.5. Ekonomi Okuryazarlığını Etkileyen Faktörler	14
1.6. Türkiye’de Ekonomi Okuryazarlığı Durumu	16
BÖLÜM 2: SAĞLIK ALANINDA ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLER VE EKONOMİ OKURYAZARLIĞI.....	17
2.1. Sağlık Alanında Lisans Eğitimi ve Öğrencilerin Genel Özellikleri	18
2.1.1. Sağlık Bilimleri Fakülteleri ve Programları	18
2.1.2. Sağlık Öğrencilerinin Akademik ve Sosyoekonomik Profilleri	19
2.2. Sağlık Alanında Ekonomi Okuryazarlığı	20
2.2.1. Sağlık Profesyonelleri İçin Ekonomi Okuryazarlığının Önemi	21
2.2.2. Uluslararası Araştırmalarda Sağlık Öğrencilerinin Ekonomi Okuryazarlığı	22
2.2.3. Türkiye’de Sağlık Öğrencilerinde Ekonomi Okuryazarlığına İlişkin Bulgular	24
2.3. Sağlık Eğitimi ile Ekonomi Okuryazarlığı Arasındaki İlişki	25
2.4. Sağlık Alanında Ekonomi Okuryazarlığını Etkileyen Faktörler	27
BÖLÜM 3: ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ	32
3.1. Araştırmanın Modeli.....	32
3.2. Evren ve Örneklem	32
3.3. Veri Toplama Araçları.....	32
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	32
3.3.2. Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeği.....	32
3.4. Verilerin Analizi	33
3.5. Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışmaları.....	34

3.6. Bulgular	34
3.6.1. Demografik Özellikler	34
3.6.2. Ekonomi Okuryazarlığı Düzeyleri.....	35
3.6.3. Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırmalı Analizler	36
3.6.3.1. Cinsiyete Göre Karşılaştırma.....	36
3.6.3.2. Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırma	37
3.6.3.3. Sınıf Düzeyine Göre Karşılaştırma.....	38
3.6.3.4. Üniversite Türüne Göre Karşılaştırma	40
3.6.3.5. Ekonomi/Finans Dersi Alma Durumuna Göre Karşılaştırma.....	40
3.7. Korelasyon Analizi	41
3.8. Hipotez Testleri	41
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	43
KAYNAKÇA	47
ÖZGEÇMİŞ	54

KISALTMALAR

ABD: Amerika Birleşik Devletler

EO: Executive Order

IMF: Uluslararası Para Fonu

OECD: Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	34
Tablo 2. Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeği Betimsel İstatistikleri.....	35
Tablo 3. Cinsiyete Göre Ekonomi Okuryazarlığı Karşılaştırması.....	36
Tablo 4. Yaş Gruplarına Göre Ekonomi Okuryazarlığı ANOVA Sonuçları.....	37
Tablo 5. Yaş Gruplarına Göre Ekonomi Okuryazarlığı Puanları Çoklu Karşılaştırma Sonuçları (Tukey HSD).....	37
Tablo 6. Sınıf Düzeyine Göre Ekonomi Okuryazarlığı ANOVA Sonuçları.....	38
Tablo 7. Sınıf Düzeyine Göre Ekonomi Okuryazarlığı Puanları Çoklu Karşılaştırma Sonuçları (Tukey HSD).....	39
Tablo 8. Üniversite Türüne Göre Ekonomi Okuryazarlığı Karşılaştırması.....	40
Tablo 9. Ekonomi/Finans Dersi Alma Durumuna Göre Karşılaştırma.....	40
Tablo 10. Ekonomi Okuryazarlığı Alt Boyutları Arası Korelasyonlar.....	41

ÖZET

İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Sağlık Alanında Öğrenim Gören Lisans Öğrencilerinin Ekonomi Okur
Yazarlıklarının Karşılaştırıldığı Bir Araştırma: İstanbul İli Örneği
Jamaladdin VALIYEV

Yüksek Lisans Tezi

Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı / Sağlık Yönetimi Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Bülent DEMİR

2025 – 65

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de sağlık bilimleri lisans öğrencilerinin ekonomi okuryazarlığı düzeylerini belirlemek ve çeşitli demografik değişkenlere göre farklılıklarını incelemektir. Çalışma, 2024–2025 eğitim-öğretim yılında İstanbul’daki devlet ve vakıf üniversitelerinde öğrenim gören 412 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Veriler, Gerek ve Kurt (2011) tarafından geliştirilen “Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır. Analizde betimsel istatistikler, t-testi, ANOVA ve korelasyon analizleri uygulanmıştır.

Araştırma bulgularına göre öğrencilerin genel ekonomi okuryazarlığı düzeyi orta seviyede bulunmuştur ($\bar{X}=119.92$). Erkek öğrencilerin puanları kadınlara göre, ileri yaş grubunun puanları gençlere göre, üst sınıf öğrencilerinin puanları ise alt sınıflara göre anlamlı biçimde daha yüksek bulunmuştur ($p<0.05$). Ayrıca vakıf üniversiteleri öğrencilerinin puanları devlet üniversiteleri öğrencilerinden, finans/ekonomi dersi alanların puanları ders almayanlardan anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Ölçeğin alt boyutları arasında güçlü ve pozitif korelasyonlar saptanmıştır.

Sonuç olarak sağlık öğrencilerinin finansal okuryazarlık bilgilerinin yetersiz, ancak gelişime açık olduğu görülmüştür. Bulgular, müfredatlara finansal eğitim içeriklerinin dahil edilmesi ve öğrencilere yönelik erken dönem finansal farkındalık programlarının geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sağlık bilimleri öğrencileri, ekonomi okuryazarlığı, finansal okuryazarlık, demografik farklılıklar, finansal eğitim.

ABSTRACT

Istanbul Kent University Postgraduate Education Institute

**A Study Comparing the Economic Literacy of Undergraduate Students Studying
in the Health Field: The Case of Istanbul**

Jamaladdin VALIYEV

Master Thesis

Department of Health Management / Department of Health Management

Supervisor: Associate Bülent DEMİR

2025 – 65

The aim of this study is to determine the economic literacy levels of undergraduate students in health sciences in Turkey and to examine the differences according to various demographic variables. The study was conducted with 412 students enrolled at state and foundation universities in Istanbul during the 2024–2025 academic year. Data were collected using the “Economic Literacy Scale” developed by Gerek and Kurt (2011). Descriptive statistics, independent samples t-test, ANOVA, and correlation analyses were employed.

Findings revealed that students’ overall economic literacy was at a moderate level ($M=119.92$). Male students scored significantly higher than females, older students outperformed younger ones, and upper-year students had higher scores than lower-year students ($p<0.05$). Students of foundation universities had significantly higher literacy levels compared to those in state universities, and students who had taken finance/economics courses scored higher than those who had not. Strong positive correlations were found among the sub-dimensions of the scale.

In conclusion, the study shows that health sciences students’ financial literacy is insufficient yet improvable. The findings highlight the necessity of integrating financial education into curricula and developing early intervention programs to enhance students’ economic literacy.

Keywords: Health sciences students, economic literacy, financial literacy, demographic differences, financial education.

GİRİŞ

Günümüzde bireyler, emeklilik sistemlerindeki değişimler, işgücü piyasasındaki dönüşümler ve karmaşık finansal ürünlerin artması nedeniyle kişisel finanslarla ilgili daha fazla sorumluluk üstlenmek zorunda kalmaktadır (Lusardi, 2019). Bu durum, özellikle yüksek öğrenim gören öğrenciler için kritik bir önem taşımaktadır. Ekonomi okuryazarlığı, Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından "etkili finansal kararlar almak için gerekli olan bilgi, beceri, motivasyon ve güven" olarak tanımlanmakta ve ekonomik refah için kritik bir yetkinlik olarak kabul edilmektedir (Atkinson ve Messy, 2012).

OECD'nin 2012 yılında 14 ülkede gerçekleştirdiği pilot çalışma, küresel düzeyde finansal okuryazarlığın düşük olduğunu ve demografik gruplar arasında önemli farklılıklar bulunduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışmaya göre, katılımcıların yalnızca %30'u temel finansal kavramları (faiz oranları, enflasyon ve risk çeşitlendirmesi) doğru bir şekilde anlayabilmektedir (Atkinson ve Messy, 2012). Türkiye'de yapılan araştırmalar da benzer sonuçlar göstermekte, finansal okuryazarlık düzeyinin %52.9 olduğu ve cinsiyet, yaş ve eğitim düzeyinin finansal okuryazarlık üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif etkiye sahip olduğu belirlenmiştir (Düzakın ve Yılmaz, 2021).

Sağlık bilimleri alanında öğrenim gören öğrenciler, bu sorunun özellikle kritik bir boyutunu oluşturmaktadır. Sağlık alanındaki profesyoneller, yüksek eğitim maliyetleri, önemli öğrenci borçları ve gelecekteki kariyer taleplerinin yanı sıra, hastane yönetimi ve finansal yönetim konularında da yetkinlik sahibi olmaları beklenmektedir (Pakos ve Mpogiatzidis, 2025). Yapılan sistematik incelemeler, sağlık profesyonellerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin yetersiz olduğunu ve bu durumun klinik performans, hasta güvenliği ve mesleki tatmin üzerinde olumsuz etkiler yarattığını göstermektedir (Pakos ve Mpogiatzidis, 2025).

Amerika Birleşik Devletleri'nde tıp öğrencileri arasında yapılan araştırmalar, öğrencilerin finansal okuryazarlık sorularının yalnızca %38'ini doğru yanıtlayabildiğini ve sadece %19'unun yeterli finansal okuryazarlık düzeyine sahip olduğunu ortaya koymuştur (Lee vd., 2024). Yale Üniversitesi'nde gerçekleştirilen pilot çalışmada, tıp fakültesi öğrencileri ve öğretim üyelerinin %44'ü finansal bilgi düzeylerini "başlangıç" seviyesinde

değerlendirmiş, %70'i ise lisansüstü eğitimlerinin kendilerini finansal başarı için gerekli araçlarla donatmadığını belirtmiştir (Zubair vd., 2023).

Türkiye'de üniversite öğrencileri arasında yapılan araştırmalar, finansal okuryazarlık düzeyinin %45 (standart sapma = 12.8) olduğunu ve formal finans eğitimi, öğrenme yaklaşımları ve ebeveyn öğretiminin finansal okuryazarlık üzerinde anlamlı etkiye sahip olduğunu göstermektedir (Akben-Selcuk ve Altiok-Yilmaz, 2014). Sağlık profesyonelleri arasında yapılan çalışmalarda ise, genç sağlık profesyonellerinin ($p=0.017$) ve erkeklerin ($p=0.001$) daha yüksek finansal okuryazarlık düzeylerine sahip olduğu belirlenmiştir (Özyeşil vd., 2023).

Bu durum, sağlık bilimleri öğrencilerinin hem kişisel finansal refahları hem de gelecekteki mesleki sorumlulukları açısından ciddi riskler oluşturmaktadır. Finansal okuryazarlık eksikliği, yüksek maliyetli borçlanma, yetersiz emeklilik planlaması ve düşük varlık birikimi ile ilişkilendirilmektedir (Lusardi, 2019).

Bu araştırmanın temel amacı, sağlık bilimleri alanında öğrenim gören lisans öğrencilerinin ekonomi okuryazarlık düzeylerini karşılaştırmalı olarak incelemek ve bu düzeyleri etkileyen faktörleri belirlemektir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlar belirlenmiştir:

- Sağlık bilimleri lisans öğrencilerinin ekonomi okuryazarlık düzeylerini ölçmek ve değerlendirmek
- Farklı sınıf düzeylerinde öğrenim gören öğrencilerin ekonomi okuryazarlık düzeyleri arasındaki farkları belirlemek
- Finans eğitimi alma durumunun ekonomi okuryazarlığı üzerindeki etkisini incelemek
- Öğrencilerin finansal davranış, tutum ve bilgi düzeyleri arasındaki ilişkileri ortaya koymak
- Ekonomi okuryazarlığını artırmaya yönelik eğitim ihtiyaçlarını ve önerilerini belirlemek

Bu amaçlar doğrultusunda, araştırma sonuçlarının sağlık bilimleri eğitimi müfredatına finansal okuryazarlık konularının entegrasyonu için bir temel oluşturması ve politika yapıcılara rehberlik etmesi hedeflenmektedir.

Bu araştırmanın önemi, teorik, pratik ve sosyal boyutlarda ele alınabilir. Teorik açıdan, sağlık bilimleri ğrencilerinin ekonomi okuryazarlığı konusunda Türkiye'deki literatüre katkı sağlayacak ve bu alandaki bilgi boşluğunu dolduracaktır. OECD'nin 2012 pilot çalışması ve sonraki araştırmalar, finansal okuryazarlığın ölçülmesi ve değerlendirilmesi için standart araçlar geliştirmiş olsa da (Atkinson ve Messy, 2012), sağlık bilimleri öğrencilerine özgü çalışmalar sınırlı kalmıştır.

Pratik açıdan, araştırma sonuçları sağlık bilimleri fakültelerinin müfredat geliştirme süreçlerine doğrudan katkı sağlayacaktır. Sistematik incelemeler, tıp öğrencileri ve sağlık profesyonellerinin finansal eğitime olan yoğun talebini ortaya koymakta, ancak standartlaştırılmış müfredat eksikliğini vurgulamaktadır (Igu vd., 2022).

Sosyal açıdan, araştırma bulgularının sağlık sistemi yönetimi ve hasta bakım kalitesi üzerinde uzun vadeli etkileri olacaktır. Finansal okuryazarlık düzeyi yüksek sağlık profesyonellerinin, hastane finansal yönetimi, maliyet-etkin bakım ve kaynak tahsisi konularında daha başarılı olacağı öngörülmektedir (Pakos ve Mpogiatzidis, 2025). Ayrıca, finansal stresin azaltılması yoluyla tükenmişlik sendromunu nleme ve mesleki tatmini artırma potansiyeli bulunmaktadır.

Araştırmanın politika yapıcılar açısından önemi, yükseköğretim finansman politikaları ve ğrenci destek sistemlerinin geliştirilmesi için veri sağlamasıdır. Türkiye'de finansal okuryazarlık düzeyinin %52.9 olduğu (Düzakın ve Yılmaz, 2021) göz önüne alındığında, sağlık bilimleri öğrencilerine yönelik özel programların geliştirilmesi kritik önem taşımaktadır.

Uluslararası karşılaştırma açısından, araştırma Türkiye'deki sağlık bilimleri ğrencilerinin durumunu küresel bağlamda değerlendirme imkânı sunacaktır. Amerika'da tıp ğrencilerinin %89'unun finansal okuryazarlık eğitimi almak istediği (Lee vd., 2024) ve benzer taleplerin diğer ülkelerde de gözlendiği dikkate alındığında, bu araştırma uluslararası iyi uygulamaların Türkiye'ye adaptasyonu için temel oluşturacaktır.

Bu araştırma, çeşitli metodolojik ve kapsamsal sınırlılıklara sahiptir. İlk olarak, araştırma kesitsel bir tasarıma sahip olup, nedensellik ilişkilerini kesin olarak belirlemede sınırlıdır. Finansal okuryazarlığın zaman içindeki değişimini ve eğitim müdahalelerinin uzun vadeli etkilerini değerlendirmek için boylamsal çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Örneklem sınırlılığı açısından, araştırma belirli bir coğrafi bölge veya üniversite ile sınırlı olacak, bu nedenle sonuçların Türkiye'deki tüm sağlık bilimleri öğrencilerine genellenmesi dikkatli yapılmalıdır. OECD'nin 14 ülkeli pilot çalışmasında (Atkinson ve Messy, 2012) görüldüğü gibi, kültürel ve ekonomik bağlamlar finansal okuryazarlık düzeylerini önemli ölçüde etkileyebilmektedir.

Ölçüm araçları açısından, finansal okuryazarlık ölçeklerinin kültürel adaptasyonu ve geçerlilik çalışmaları sınırlı olabilir. Türkiye'de üniversite öğrencileri için geliştirilen ölçeklerin (Akben-Selcuk ve Altıok-Yılmaz, 2014) sağlık bilimleri öğrencilerinin spesifik ihtiyaçlarını tam olarak karşılayıp karşılamadığı tartışmalıdır.

Veri toplama sınırlılıkları kapsamında, öz-bildirim ölçeklerinin kullanılması durumunda sosyal beğenirlik yanlılığı riski bulunmaktadır. Yale Üniversitesi çalışmasında (Zubair vd., 2023) görüldüğü gibi, katılımcıların finansal bilgi düzeylerini olduğundan farklı değerlendirme eğilimi gösterebilirler.

Teorik sınırlılık olarak, ekonomi okuryazarlığının çok boyutlu yapısı (bilgi, davranış, tutum) nedeniyle tek bir ölçümle tam olarak değerlendirilmesi zordur. OECD'nin üç temel soru yaklaşımı (faiz oranları, enflasyon, risk çeşitlendirmesi) temel düzeyde değerlendirme sağlasa da (Lusardi, 2019), sağlık profesyonellerinin ihtiyaç duyduğu spesifik finansal yetkinlikleri kapsamayabilir. Zaman sınırlılığı açısından, araştırmanın belirli bir dönemde gerçekleştirilmesi, öğrencilerin finansal durumlarındaki mevsimsel değişimleri yansıtmayabilir.

Ekonomi Okuryazarlığı (Economic Literacy): OECD tarafından "etkili finansal kararlar almak ve nihayetinde kişisel finansal refahı sağlamak için gerekli olan farkındalık, bilgi, beceri, tutum ve davranışlar bütünü" olarak tanımlanmaktadır (Atkinson ve Messy, 2012). Bu tanım, finansal bilgi, finansal davranış ve finansal tutum olmak üzere üç temel bileşeni içermektedir.

Finansal Bilgi (Financial Knowledge): Bileşik faiz işlevi, nominal ve reel değerler arasındaki fark ve risk çeşitlendirmesinin temel anlayışı gibi temel ekonomik kavramların bilgisini ifade etmektedir (Lusardi, 2019). OECD'nin standart ölçümünde faiz oranları, enflasyon ve risk çeşitlendirmesi konularındaki bilgi düzeyi değerlendirilmektedir.

Finansal Davranış (Financial Behaviour): Bireylerin finansal kaynaklarını yönetme şeklini ifade eden pratik uygulamaları kapsamaktadır. Bu davranışlar arasında bütçe yapma, tasarruf etme, borç yönetimi ve finansal planlama yer almaktadır (Atkinson ve Messy, 2012).

Finansal Tutum (Financial Attitude): Bireylerin para ve finansal planlama konusundaki tercih ve eğilimlerini ifade etmektedir. Kısa vadeli harcama ile uzun vadeli tasarruf arasındaki tercihler bu kapsamda değerlendirilmektedir (Atkinson ve Messy, 2012).

Sağlık Bilimleri Öğrencileri: Tıp, hemşirelik, eczacılık, diş hekimliği, fizyoterapi, beslenme ve diyetetik, sağlık yönetimi gibi sağlık alanında lisans düzeyinde öğrenim gören öğrencileri ifade etmektedir.

Borç Okuryazarlığı (Debt Literacy): Finansal okuryazarlığın bir alt bileşeni olarak, "borç sözleşmeleriyle ilgili kararlar alma yeteneği, özellikle temel bilgiyi günlük finansal seçimlerin karmaşık ve ölçülü bağlamında uygulama" olarak tanımlanmaktadır (Lusardi ve Tufano, 2009).

Finansal Refah (Financial Well-being): Bireylerin finansal ihtiyaçlarını karşılayabilme ve finansal güvenlik hissedebilme durumunu ifade etmektedir. Yüksek finansal okuryazarlık, emeklilik planlaması ve servet birikimi yoluyla finansal refahı artırmaktadır (Lusardi, 2019).

Dijital Finansal Okuryazarlık: Mobil ödeme sistemleri, kripto para birimleri ve dijital finansal ürünler konusundaki bilgi ve becerileri kapsamaktadır. Günümüzde finansal okuryazarlığın önemli bir bileşeni haline gelmiştir (Özyeşil vd., 2023).

Finansal Eğitim (Financial Education): Bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerini artırmaya yönelik formal ve informal eğitim programlarını ifade etmektedir. Bu eğitimler

okul müfredatı, işyeri programları ve toplum girişimleri şeklinde gerçekleştirilebilmektedir (Lusardi, 2019).

Ekonomi okuryazarlığını açıklamada farklı kuramsal yaklaşımlar bulunmaktadır. Davranışsal finans kuramı, bireylerin ekonomik kararlarında rasyonellikten sapabileceğini, bilişsel önyargıların ve duygusal faktörlerin önemli rol oynadığını vurgulamaktadır (Thaler, 2015). Bu bağlamda, sağlık bilimleri öğrencilerinin finansal karar verme süreçlerinde yalnızca bilgi düzeylerinin değil, aynı zamanda risk algılarının ve davranışsal eğilimlerinin de ön plana çıktığı söylenebilir. Rasyonel seçim teorisi, bireylerin fayda maksimizasyonu ilkesine göre hareket ettiğini varsaymaktadır (Becker, 1993). Bu teoriye göre yüksek finansal okuryazarlığa sahip bireyler, mevcut kaynaklarını en verimli şekilde kullanarak uzun vadeli refahlarını artırma eğilimindedir.

Yaşam boyu öğrenme yaklaşımı, bireylerin finansal bilgi ve becerilerinin tek bir dönemle sınırlı olmadığını, eğitimsel çabalar ve deneyimlerle sürekli geliştirilebileceğini öne sürmektedir. Sağlık bilimleri öğrencilerinin üniversite yıllarında aldıkları finansal eğitimler, bu öğrenme sürecinin kritik başlangıç noktalarından birini temsil etmektedir.

BÖLÜM 1: EKONOMİ OKURYAZARLIĞI: KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE KURAMSAL TEMELLER

1.1. Ekonomi Okuryazarlığının Tanımı ve Kapsamı

Ekonomi okuryazarlığı, bireylerin ekonomiyle ilgili temel kavramları anlama, yorumlama ve bu kavramları günlük yaşam kararlarına etkili biçimde uygulama kapasitesine sahip olmalarını ifade eder (Şantaş ve Demirgil, 2015). Bu kavram, sadece teknik terimleri ezberlemekten ibaret değildir; aynı zamanda insanların piyasa mekanizmalarını, maliye ve para politikalarının yönlendirdiği talep ve üretim dinamiklerini, borçlanma ve tasarruf kararlarının uzun vadeli sonuçlarını ve riskleri nasıl değerlendiğini anlayabilmesini gerektirir. Ekonomi okuryazarlığı, bireylerin kırılmaz görsellerden ziyade dinamik, belirsizlik içeren gerçek dünyaya odaklanmalarını sağlar; karar anlarında maruziyet ettikleri bilgi akışını eleştirel bir şekilde değerlendirir, medya ve politika söylemlerinin olası çarpıtmalarını fark etmelerine yardımcı olur (Gerek ve Kurt, 2011). Bu yetkinlik, mikro düzeyde kişisel bütçe yönetimi, borçlanma tercihleri, yatırım kararları ve sigorta ihtiyaçlarını kapsarken; makro düzeyde ise enflasyon, işsizlik, büyüme, vergi politikaları ve kamu harcamalarının toplum genelindeki etkilerini anlamayı gerektirir.

Kapsam olarak, ekonomi okuryazarlığı ihanete açık basit bir kavram değil; davranışsal verimlilik ile kamu politikalarının bireylerin yaşam kalitesine nasıl yansıdığını kavrayıp, sorumlu ve bilinçli kararlar alabilmeyi hedefleyen bütünsel bir yetkinlik setidir. (Gerek ve Kurt, 2011). Teknolojik değişimlerin ve finansal inovasyonların (örneğin dijital para, mobil finansman, kredi skorları ve veri güvenliği) daha karmaşık bir ekonomik ortam yarattığı günümüzde, EO'nun kapsadığı beceriler yalnızca geleneksel kavramları anlamayı değil, aynı zamanda veriye dayalı analiz yapabilmeyi, belirsizlik altında karar verebilme ve uzun vadeli sonuçları değerlendirip sürdürülebilir finansal planlar geliştirebilme yetisini de içerir. Böylece EO, bireylerin kendi ekonomik güvenliklerini güçlendirmesi, toplumsal adalet ve sürdürülebilir kalkınmayı desteklemesi için temel bir araç haline gelir.

1.2. Ekonomi Okuryazarlığının Tarihsel Gelişimi

Ekonomi okuryazarlığı, 19. yüzyıldaki sanayi devrimiyle başlayan artan ekonomik karmaşıklık ve kalkınmayla şekillenen bir gereklilik olarak ortaya çıktı; bireylerin temel

kavramları anlaması, bütçe yapma, tasarruf ve borç gibi kararları günlük yaşamında bilinçli biçimde kullanması ihtiyacını doğurdu (Kabaklarlı, 2016). Zamanla mikroekonominin yükselişiyle bireysel tüketici davranışları ve talep-arz dinamikleri akademik olarak ele alınmaya başladı; finansal okuryazarlık da bu süreçte gündeme gelerek borçlanma, kredi kullanımı ve yatırım konularında farkındalığı artırdı. 20. yüzyılda merkezi planlı ekonomilerden piyasa ekonomilerine geçiş süreçlerinde kamuoyunun maliye politikaları, enflasyon ve işsizlik gibi konularda bilgi sahibi olması gerektiği vurgusuyla ekonomik eğitim programları çoğaldı; tüketici hakları hareketleriyle birlikte ekonomik okuryazarlık, bireysel kararlar ve risk yönetimiyle ilişkilendirildi. 1990'lar ve sonrasında dijitalleşme, küreselleşme ve veriye dayalı karar alma becerilerinin ön plana çıkmasıyla ekonomi okuryazarlığı, online bankacılık, kredi skorlama ve yatırım platformları gibi araçların etkisiyle daha kapsamlı bir hal aldı; finansal krizlerin ardından bu alan ulusal politika hedefleri arasına girdi ve OECD, IMF, Dünya Bankası gibi kurumlar tarafından ölçme araçları ve eğitim programları geliştirilerek yaygınlaştırıldı (İspir, 2008).

Günümüzde ise ekonomi okuryazarlığı, davranışsal ekonomi, bilişsel yanlılıklar, belirsizlik altında karar verme, veri okuryazarlığı ve sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle ilişkili becerileri de kapsayan çok boyutlu bir beceri setine dönüştü. Dijital finansal araçlar ve teknolojik yenilikler bireyleri günlük kararlar konusunda daha sorumlu ve risk farkındalığı yüksek bireyler haline getirirken, kurumsal ve politika düzeyinde ise uluslararası ölçme araçları ve milli stratejiler aracılığıyla kapsamlı eğitim programlarının uygulanması hedefleniyor. Böylece ekonomi okuryazarlığının tarihsel gelişimi, ekonomik karmaşıklığın artması ve bireylerin yaşam kalitesine olan etkisinin güçlenmesiyle paralel bir biçimde ilerleyerek, sadece kavramsal bilgiyi değil, veriyle çalışmayı, belirsizlik altında karar almayı ve sürdürülebilir ekonomik güvenliği sağlamayı amaçlayan bütünsel bir beceri setine dönüşmüştür (Şantaş ve Demirgil, 2015).

1.3. Ekonomi Okuryazarlığının Bileşenleri

Ekonomi okuryazarlığının temel bileşenleri, bireyin günlük kararlarını etkili biçimde verebilmesi ve toplumsal karar alma süreçlerini anlamlı bir şekilde değerlendirebilmesi için gerekli olan çok yönlü becerileri kapsar (Akhan, 2013). İlk olarak kavramsal temeller gelir: talep ve arz, piyasa dengesi, enflasyon, işsizlik, büyüme, vergi ve kamu harcamaları gibi mikro ve makro kavramları anlamak ve doğru yorumlayabilmek gerekir. İkinci olarak

analitik yetkinlikler devreye girer; grafik okuma, temel modeller üzerinden çıkarım yapma, neden-sonuç ilişkilerini kurabilme ve politikaların olası etkilerini karşılaştırabilme becerisi önemlidir. Üçüncü olarak bilişsel ve davranışsal unsurlar belirleyici olur; bilişsel yanlılıkları fark edebilme, belirsizlik altında karar verebilme ve riskleri değerlendirme kapasitesi gelişir. Dördüncü olarak finansal okuryazarlık yer alır; bütçe yapma, tasarruf ve yatırım kararları, borç yönetimi, kredi skorları ve finansal güvenlik konularında yeterli bilgi sahibi olma. Beşinci olarak veri okuryazarlığı öne çıkar; güvenilir kaynaklardan veri toplama, veri analizi yapma ve sonuçları eleştirel biçimde yorumlama yeteneği gerekir (Cansoy, 2018). Altıncı olarak etik ve sürdürülebilirlik perspektifi vardır; adalet, eşitlik, çevresel etkiler ve uzun vadeli sonuçları gözeterek karar alma yaklaşımı benimsenir. Son olarak vatandaşlık ve katılımcı demokrasi bağlamında kurumsal ve politik süreçlere eleştirel katkı sunabilme, kamu politikalarının etkilerini değerlendirip gerektiğinde itiraz ve öneride bulunabilme becerisi de ek bileşenler arasındadır. Bu birleşik yetkinlikler, bireylerin kendi ekonomik güvenliklerini güçlendirmeleri ve toplumda daha hesap verebilir politika üretimini desteklemeleri için gereklidir (Mesjasz, 2008).

1.3.1. Temel Ekonomik Kavramlar

Temel ekonomi kavramları, ekonomi okuryazarlığının temelini oluşturan ve bireylerin günlük yaşamda karar verirken kullanmaları beklenen kavramsal araçlardır. Talep ve arz, piyasaların nasıl çalıştığını ve fiyatların oluşum süreçlerini açıklar; piyasa dengesi, bu dengenin değişebileceği durumları ve piyasa müdahalelerinin etkilerini anlamayı sağlar. Esneklik kavramı, fiyat değişimlerinin tüketici ve üretici davranışlarını ne ölçüde değiştirdiğini gösterirken; fiyat sistemi ve koordinasyon, kaynakların kıt olduğu ortamlarda üretim ve tüketim kararlarının nasıl uyum içinde gerçekleştiğini ortaya koyar. Enflasyon ve işsizlik, makroekonomik istikrarın temel göstergeleridir ve para ile maliye politikalarının hangi yollardan talebi ve üretimi etkilediğini kavramamıza yardımcı olur (Tolunay ve Akyol, 2006).

Verimlilik ve büyüme, üretim kapasitesindeki artışın yaşam standardını nasıl etkilediğini açıklar; borcun maliyeti ve risk yönetimi ise bireysel finansal kararların uzun vadeli sonuçlarını ve borçlanmanın sınırlarını değerlendirir (İsabetli ve Tunalı, 2018). Vergi sistemi ile kamu harcamaları, devletin ekonomideki talep ve kaynak dağılımını nasıl

yönettiğini gösterir; dışsallıklar (engel ve dış etkiler), piyasa faaliyetlerinin üçüncü taraflar üzerindeki etkilerini vurgular. Düşük ve yüksek enflasyon ortamlarında karar verme, paranın zaman değeri ve reel kararların nasıl değiştiğini hatırlatır; risk ve belirsizliğin değerlendirilmesi, olasılık ve beklenen fayda üzerinden karar süreçlerini şekillendirir. Finansal okuryazarlık ise bütçe yapma, tasarruf, yatırım, kredi kullanımı ve risk yönetimi konularında bilgi ve beceri gerektirir; etik ve sürdürülebilirlik boyutu kararların adalet, çevresel etkiler ve gelecek nesiller üzerindeki sonuçlarını içerir (Kaderli, Gümüş ve Danışman, 2016).

Veri okuryazarlığı, ekonomik verileri doğru yorumlama ve eleştirel değerlendirme yeteneğini içerir; böylece bireyler güvenilir bilgiye dayanarak bilinçli kararlar alabilirler. Bu kavramlar birlikte, bireyin kendi finansal güvenliğini güçlendirmesi ve toplumda daha kapsayıcı ve verimli politika oluşumuna katkıda bulunması için gerekli olan entegre bir çerçeve sunar (Yıldırım ve Öztürk, 2017).

1.3.2. Finansal Okuryazarlık

Finansal okuryazarlık, bireylerin finansal kararlarını bilinçli ve sorumlu biçimde alabilmesi için gerekli olan bilgi, beceri ve güvenceyi ifade eder. Gelir, gider, tasarruf ve yatırım arasındaki dengeyi kurabilme; bütçe yapma ve giderleri izlemenin ötesinde, kredi kartı kullanımı, borç yönetimi, faiz maliyetleri ve geri ödeme planlarını anlama yeteneğini kapsar (Er ve Çetintaş, 2018). İşçilerde Riskleri tanımlama ve çeşitlendirme, bütçe dışı finansal tuzaklardan korunma, uzun vadeli tasarruf hedefleri belirleme ve emeklilik için plan yapma gibi davranışlar da bu okuryazarlığın temel parçalarını oluşturur. Finansal kurumlar, ürünler ve ücretlendirme yapıları hakkında bilgi sahibi olmak, dolandırıcılık ve kimlik hırsızlığı gibi risklere karşı savunma geliştirerek kişisel verilerin güvenliğini sağlama becerisini de içerir. Finansal okuryazarlık, sadece bireysel güvenliğini güçlendirmekle kalmaz; ekonominin verimliliğini artırır, tüketici haklarını korur ve toplumsal kalkınmaya katkıda bulunan dayanıklı finansal sistemlere yön verir (Bayram, 2014).

Finansal okuryazarlık, bireylerin gelir, gider, tasarruf, yatırım ve borçlanma gibi konularda bilinçli kararlar alabilme becerisini ifade eder. Günümüz dünyasında artan finansal ürün çeşitliliği ve ekonomik dalgalanmalar, finansal okuryazarlığın önemini daha da artırmaktadır. Kişilerin bütçe yapabilmesi, geleceğe yönelik birikim oluşturabilmesi,

riskleri yönetebilmesi ve finansal fırsatları değerlendirebilmesi için finansal bilgi ve becerilere sahip olması gerekmektedir. Bu bağlamda finansal okuryazarlık yalnızca bireylerin ekonomik refahını artırmakla kalmaz, aynı zamanda toplumun genel ekonomik istikrarına da katkı sağlar (Kaderli, Gümüş ve Danışman, 2016).

1.3.3. Tüketici Bilinci

Tüketici bilinci, bireylerin alışveriş sadece ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik kararları alırken; kalite, fiyat, sürdürülebilirlik, etik ve sağlık gibi çeşitli faktörleri sistematik olarak değerlendirerek bilinçli seçimler yapma becerisidir (Velioğlu, Çifci, Dölarslan, Kıyan ve Karsu, 2013). Bu bilinç, tüketici haklarının farkında olmayı, ürün ve hizmetlerin üzerinde bulunan etiketler, garantiler, iade politikaları ve garanti süreleri gibi bilgileri doğru okuyup yorumlamayı içerir. Çevresel ve sosyal etkileri gözetken satın almalar yapmayı, karbon ayak izi, ambalaj atıkları ve üretim süreçlerindeki adalet gibi boyutları dikkate almayı kapsar.

Tüketici bilinci, marka güvenilirliğini sorgulama, reklam ve pazarlama mesajlarını eleştirel bir şekilde değerlendirme, dolandırıcılık ve sahtekarlık risklerini fark etme becerisini de içerir (Çevikbaş, 2007). Bütçe yönetimiyle uyumlu tüketim alışkanlıkları geliştirmek, ihtiyaç ile istek arasındaki farkı ayırt etmek ve uzun vadeli finansal güvenliği destekleyen tercihler yapmak bu bilincin partisellersen yönlerindendir. Bu yetkinlik, bireylerin ekonomik refahını güçlendirirken, rekabetçi piyasalarda daha adil ve şeffaf bir alışveriş kültürünün oluşmasına katkıda bulunur.

Tüketici bilinci, bireylerin satın alma sürecinde haklarını bilerek, ihtiyaçlarını ön planda tutup bilinçli tercihler yapabilme yeteneğidir. Bilinçli tüketici; ürün veya hizmetin kalitesini, fiyatını, garanti koşullarını ve çevresel etkilerini değerlendirerek karar verir. Bu durum hem bireyin ekonomik çıkarlarını korur hem de toplumsal kaynakların verimli kullanılmasına katkı sağlar. Tüketici bilinci, haksız ticari uygulamalara karşı bireyi güçlendirirken, üretici ve satıcıların da daha kaliteli ve güvenilir hizmet sunmasını teşvik eder (Yörük, 2018).

1.4. Ekonomi Okuryazarlığının Ölçülmesi

Ekonomi okuryazarlığının ölçülmesi, bireylerin ekonomik kavramları, süreçleri ve politikaları ne düzeyde anlayıp yorumlayabildiklerini ortaya koymayı amaçlayan önemli bir çalışmadır (Dilek, Küçük ve Eleren, 2016). Bu ölçüm, genellikle bireylerin temel ekonomik terimler hakkındaki bilgi düzeylerini, günlük yaşamda ekonomik karar alma becerilerini ve ekonomik olayları eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirme kapasitelerini test eden ölçekler aracılığıyla yapılır. Örneğin enflasyon, faiz, bütçe açığı, döviz kuru gibi makroekonomik göstergelerin anlaşılması ya da bireylerin gelir-gider dengesi, tasarruf ve yatırım kararlarında rasyonel davranabilmesi ekonomi okuryazarlığının seviyesini belirleyen unsurlar arasındadır.

Bunun yanı sıra ölçme sürecinde, anketler, performans testleri ve uygulamalı senaryolar sıklıkla kullanılmakta; bireylerin yalnızca teorik bilgileri değil, aynı zamanda günlük yaşamda ekonomik kararları nasıl aldıkları da değerlendirmeye alınmaktadır. Ekonomi okuryazarlığının ölçülmesi, hem bireylerin finansal ve ekonomik bilinç düzeylerini geliştirmeye yönelik eğitim politikalarının şekillendirilmesinde hem de toplumsal düzeyde ekonomik refahı artıracak stratejilerin belirlenmesinde kritik bir role sahiptir. Çünkü ekonomik bilgisi yüksek bireyler, tüketimden tasarrufa, yatırımdan borç yönetimine kadar birçok alanda daha bilinçli kararlar alarak yalnızca kendi yaşamlarını değil, aynı zamanda ülke ekonomisinin genel işleyişini de olumlu yönde etkilemektedir (Mercan, Oyur, Altınay ve Aksanyar, 2012).

Amaç ve kapsam

- Ekonomi okuryazarlığının ölçülmesi, bireylerin ekonomiyle ilgili kavramsal ve davranışsal becerilerini karşılaştırabilir ve izlenebilir biçimde ortaya koymayı amaçlar (Gerek ve Kurt, 2011). Ölçüm, kavramsal bilgi (terimler ve kavramlar), hesaplama ve analiz becerileri (grafik okuma, basit modellerin uygulanması), karar verme davranışları (risk yönetimi, bütçe) ile genel finansal davranışları kapsayabilir.

Ölçüm düzeyleri

- Kesitsel anketler: Bireylerin güncel bilgi ve farkındalığını anlık olarak ölçer; çoktan seçmeli veya açık uçlu sorularla kavram bilinci, terim bilgisi ve temel hesaplama becerileri değerlendirilebilir (Gerek ve Kurt, 2011).
- Esnek uzunlamasına çalışmalar: Zaman içinde bireylerin ekonomi okuryazarlığındaki değişimi takip eder; müdahale öncesi ve sonrası sonuçları karşılaştırır.
- Davranışsal ölçümler: Bütçe planlama, kriz yönetimi, tasarruf davranışları gibi gerçek dünya davranışlarını izler; kredi kullanımı, yatırım tercihleri ve risk yönetimi gibi alanlarda gözlemler içerir.
- Performans görevleri: Bireylerin simülasyonlar, etkileşimli uygulamalar veya gerçek hayat senaryolarında nasıl karar aldığını ölçer.

Değerlendirme araçları ve göstergeler

- Kavramsal bilgi testleri: Talep-arz, enflasyon, büyüme, vergiler gibi temel kavramların doğru anlaşılması.
- Hesaplama ve grafik okuma: Gelir gider tablosu oluşturma, basit bütçe hesapları, enflasyon etkilerini yorumlama, grafiklerden çıktı çıkarma.
- Finansal kararlar: Bütçe oluşturma, borç yönetimi, tasarruf ve yatırım kararlarının mantıksal tutarlılığı.
- Yeterlilik göstergeleri: Veri okuryazarlığı (veri okuma ve yorumlama), eleştirel düşünme (kaynak güvenilirliği değerlendirme), risk farkındalığı ve belirsizlik altında karar verme.

Ölçümün güvenilirliğini ve geçerliliğini artıran yaklaşımlar

- Çok boyutlu enstrümanlar: Kavramlar, hesaplama becerileri, davranışsal boyutlar ve veri okuryazarlığını içeren bütüncül araçlar kullanmak (Mercan, Oyur, Altınay ve Aksanyar, 2012).
- Kültürel ve bölgesel uyarlama: Yerel ekonomilere uygun içerik ve dil kullanımıyla anlaşılabilirlik ve karşılaştırılabilirlik sağlamak.
- Gelişim odaklı ölçekler: Öğrenme sürecinde ilerlemeyi gösterecek şekilde, başlangıç, orta ve ileri seviyelerde değerlendirme yapmak.
- Yapılandırılmış güvenilirlik ve geçerlilik çalışmaları: İç tutarlılık, test-tekrar güvenilirliği ve içerik geçerliliği gibi yöntemlerle araçların güvenilirliğini sağlamak.

Uygulama örnekleri

- Okullarda müfredat entegrasyonu için kısa kavramsal testler ve 1-2 saatlik uygulamalı bütçe görevleri.
- Kamu politikaları için OECD, IMF gibi uluslararası kuruluşların önerdiği finansal okuryazarlık göstergeleriyle uyumlu anketler ve üst düzey göstergeler.
- Kalifikasyon ve istihdam bağlamında işveren geri bildirimleriyle beceri alanlarının doğrulanması (ör. bütçe yönetimi, analiz yetkinlikleri).

Zorluklar ve dikkat edilmesi gerekenler

- Farklı eğitim seviyeleri ve kültürel çeşitlilik nedeniyle kavramsal zorluklar; sorular net ve bağlamı açık olmalı.
- Davranışsal ölçümlerde sosyal baskı ve yanıt önyargılarının azaltılması için anonimlik ve güvenli ortamlar sağlanmalı.
- Hızlı teknolojik gelişmeler (dijital finans, kripto varlıklar vb.) ölçüm araçlarına adaptasyon gerektirir.

1.5. Ekonomi Okuryazarlığını Etkileyen Faktörler

Ekonomi okuryazarlığını etkileyen faktörler arasında bireyin eğitim düzeyi, gelir seviyesi, yaş, cinsiyet, meslek ve sosyoekonomik çevresi önemli rol oynamaktadır (Barış ve Şeker, 2017). Eğitim ve bilgiye erişim arttıkça ekonomik kavramların anlaşılması kolaylaşırken, düşük gelir düzeyi veya finansal kaynaklara erişim eksikliği bu okuryazarlığı sınırlayabilir. Teknolojik gelişmeler, medya ve sosyal çevre de bireylerin ekonomik bilgiye ulaşma ve doğru değerlendirme becerilerini doğrudan etkilemektedir.

Bireysel Eğitim ve Bilgiye Erişim

Ekonomi okuryazarlığını en temel belirleyen faktörlerden biri bireyin aldığı eğitim düzeyi ve finansal konuya erişimi olanaklarıdır. Temel ekonomi ve finans dersleri, kavramsal bilgiyi pekiştirir; ayrıca grafik okuma, veri yorumlama ve basit hesaplama becerilerini geliştirir. Yetişkinlikte ise finansal eğitim programları, online kurslar ve seminerler, bireylerin bütçe yapma, tasarruf etme ve yatırım düşüncelerini daha bilinçli biçimde şekillendirmelerini sağlar (Contuk, 2018). Erişilebilirlik arttıkça, farklı sosyoekonomik

gruplar arasında farklar azalır ve genel olarak toplumun finansal davranışları daha güvenli hale gelir.

Ekonomik Ortam ve Makroekonomik İstikrar

Bir ülkenin enflasyon oranı, işsizlik düzeyi ve ekonomik büyüme hızı gibi makroekonomik göstergeler, bireylerin ekonomi okuryazarlığını doğrudan etkiler. Yüksek enflasyon ve belirsiz bir iş piyasası, insanların mali kararlarını daha temkinli ve değişken hale getirebilir; bu da kavramsal anlayışın ötesinde davranışsal riskler doğurur. Önleyici politikalar ve şeffaf kamu iletişimi, vatandaşların mevcut koşulları doğru yorumlamalarını kolaylaştırır ve karar süreçlerinde güvenilirlik sağlar (Taşar, 2010).

Finansal Ürünler ve Piyasa Yapısı

Günlük yaşamda karşılaşılan kredi kartları, krediler, yatırım hesapları ve sigorta gibi finansal ürünlerin çeşitliliği, okuryazarlık gerekliliğini artırır. Eğer bireyler bu ürünlerin maliyetlerini, risklerini ve farklarını net olarak anlayamıyorlarsa, hatalı tercihler yapabilirler. Aynı zamanda rekabetçi ve şeffaf piyasa yapıları, tüketicilerin doğru bilgiyi bulmalarını kolaylaştırır; düzenleyici kurumlar tarafından sağlanan etik kurallar ve zorunlu açıklamalar, karar sürecini destekler (Saatçioğlu, 2005).

Kültürel ve Sosyal Faktörler

Kültürel normlar, aileden öğrenilen tutumlar ve sosyal ağlar, ekonomi okuryazarlığının gelişimini önemli ölçüde etkiler. Aile içinde bütçe yönetimi alışkanlıkları, tasarruf kültürü ve risk toleransı gibi unsurlar, bireyin finansal davranışlarını şekillendirir. Toplumsal güven ve kurumlara olan inanç, verinin güvenilirliği ve politikaların etkisine ilişkin algıları belirler; bu da ekonomik kararların ne derece rasyonel veya davranışsal olarak şekilleneceğini etkiler (Öztürk, 2014).

Teknoloji ve Veri Okuryazarlığı

Dijital finansal araçlar, online bankacılık, kripto varlıklar ve yatırım platformları gibi teknolojiler, ekonomi okuryazarlığını hem genişletir hem de karmaşıktır. Veriye dayalı karar alma becerileri artarken, bireylerin güvenilir veri kaynaklarını seçebilme ve yanlılıkları ayırt edebilme yeteneği hayati hale gelir. Ancak teknolojik yenilikler aynı zamanda bilgiye erişimde dijital uçurumları da derinleştirebilir; bu nedenle dijital okuryazarlık ve bilgi güvenliği konularına yatırımlar önemlidir.

Eğitim Politikaları ve Kurumsal Destek

Devletin ve eğitim kurumlarının ekonomi okuryazarlığını teşvik etmesi, uzun vadede toplumsal finansal güvenliği güçlendirir. Müfredatlarda temel kavramların sistematik olarak öğretilmesi, öğretmenlerin mesleki gelişimi ve ülkeler arası karşılaştırılabilir ölçme araçlarının kullanımı, bireylerin kavramsal bilgiyi günlük yaşama dönüştürmelerini kolaylaştırır. Ayrıca iş dünyası ve sivil toplumun rol aldığı farkındalık kampanyaları, finansal kapsayıcılığı artırır ve daha kapsayıcı bir ekonomik karar verme ortamı yaratır (Öztürk, 2014).

1.6. Türkiye'de Ekonomi Okuryazarlığı Durumu

Türkiye'de ekonomi okuryazarlığının düzeyi, nüfusun genel finansal bilgi ve davranış becerileri bağlamında ülkeler arası karşılaştırmalarda farklılık gösterir. Eğitim düzeyi, gelir dağılımı ve kentsel-kırsal farklar bu becerileri belirleyen temel etkenler arasındadır. Özellikle genç nüfusta temel kavramlar ve hesaplama becerileri genellikle daha iyi hâle gelirken, yetişkin ve belirli sosyoekonomik gruplarında kavramsal bilgi ile uygulama becerileri arasındaki uçurumlar daha belirgin olabilir (Er, Temizel, Özdemir ve Sönmez, 2014).

Bütçe yapma, tasarruf etme ve borç yönetimi konularında farkındalık artış göstermekle birlikte, kredi kartı kullanımı, tüketici kredileri ve ipotek gibi finansal ürünler konusunda risk farkındalığı ve mali planlama uygulamalarında yükselen bir ihtiyaç bulunmaktadır. Kamu politikaları ve finansal kapsayıcılık programları, okuryazarlığın artırılması için hayata geçirilen maliye eğitimi, finansal okuryazarlık programları ve dijital finansal hizmetlere erişim gibi alanlarda gelişme sağlasa da coğrafi ve sosyal eşitsizlikler nedeniyle bu faydaların tüm topluma eşit biçimde ulaşması konusunda zorluklar sürmektedir (Şantaş ve Demirgil, 2015). Dijitalleşmenin hızlanmasıyla birlikte, online bankacılık, mobil ödeme ve dijital para araçlarının kullanımı giderek yaygınlaşırken, dijital okuryazarlık ve veri güvenliği konularında da eğitim ihtiyacı artmaktadır.

Türkiye’de ekonomi okuryazarlığının güçlendirilmesi, yalnızca bireysel finansal güvenlik için değil, daha kapsayıcı ve sürdürülebilir bir ekonomik büyüme için kritik bir unsurdur; eğitim politikaları, kamu farkındalık kampanyaları ve özel sektör girişimleriyle bütüncül bir yaklaşım gerektirir (Özonur ve Özalpman, 2009).

BÖLÜM 2: SAĞLIK ALANINDA ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLER VE EKONOMİ OKURYAZARLIĞI

Sağlık alanında öğrenim gören öğrenciler, hastaların yaşam kalitesini artırmayı hedefleyen karmaşık ve çok disiplinli bir alanda eğitim görürler; bu bağlamda edinilen bilgi ve beceriler yalnızca klinik vaka yönetimini değil, sağlık politikaları, ekonomi, kaynak yönetimi ve sistem düzeyinde karar verme süreçlerini de kapsar (Biçer, 2016). Özellikle sağlık hizmetlerinin maliyeti, bütçe kısıtları ve kaynak dağılımı gibi konular, klinik kararları doğrudan etkilediği için öğrencilerin ekonomi okuryazarlığına sahip olması büyük önem taşır. Ekonomi okuryazarlığı, bireysel hasta düzeyinde maliyet farkındalığı (örneğin ilaçlardan kaynaklanan doğrudan masraflar, yan etkili sürdürülebilir tedavi planları) ve sistem düzeyinde maliyet-etkinlik analizi, maliyet-etkinlik karşılaştırmaları gibi kavramların anlaşılmasını sağlar. Böyle bir bilgiye sahip olan sağlık profesyonelleri, tedavi seçeneklerini değerlendirirken hem klinik sonuçları hem de mali yükü göz önünde bulundurabilirler; bu durum, sürdürülebilir sağlık hizmetleri sunumuna katkı sağlar ve kaynak kıtlığı olan ortamlarda adil dağılımı destekler (Biçer, 2016).

Sağlık alanında öğrenim gören öğrenciler, sağlık sigortası kapsamaları, yenilikçi tedavi maliyetleri, toplumun mali ve sosyal katılımı üzerinde etkileri gibi geniş bağlamları anlama kapasitesi kazanır; bu da onları toplumsal sağlık politikaları ve program değerlendirme süreçlerinde daha yetkin kılar. Ekonomi okuryazarlığı ayrıca hasta iletişimini güçlendirir: hastalar tedavi seçeneklerinin maliyetlerini ve finansman seçeneklerini anlamadan karar vermekte zorlanabilirler; eğitimli sağlık profesyonelleri, finansal çeşitliğe dikkat çekerek paydaşlar arasında şeffaf iletişimi ve güven oluşumunu destekler. Pandemi gibi acil durumlarda maliyet yönetimi ve kaynak önceliklendirme becerileri kritik olduğundan, sağlık alanında eğitim gören öğrenciler, maliyet verilerini hızlı bir şekilde analiz edip gereken müdahaleleri belirleme yeteneği kazanır. Kriz zamanlarında sağlık sisteminin direncini artırır. Bu bağlamda, müfredatta ekonomik düşünme, maliyet-etkinlik analizleri, bütçe farkındalığı ve sağlık ekonomisi konularının entegrasyonu, geleceğin hem hasta odaklı hem de sistem odaklı sağlık profesyonellerinin yetişmesi açısından hayati bir rol oynar.

2.1. Sağlık Alanında Lisans Eğitimi ve Öğrencilerin Genel Özellikleri

Sağlık alanında lisans eğitimi, bireylerin mesleki bilgi, beceri ve etik değerler çerçevesinde donanımlı sağlık profesyonelleri olarak yetişmesini amaçlayan kapsamlı bir süreçtir. Bu programlar, teorik derslerin yanı sıra laboratuvar uygulamaları, klinik stajlar ve saha çalışmalarıyla desteklenerek öğrencilerin mesleki yeterlilik kazanmasına olanak tanır. Sağlık alanında lisans eğitimi gören öğrenciler genellikle yoğun ders yükü, sürekli güncellenen bilimsel bilgiye uyum sağlama zorunluluğu ve yüksek sorumluluk bilinciyle öne çıkar. Öğrencilerin özellikleri arasında disiplinli çalışma alışkanlıkları, insanlara yardım etme isteği, ekip çalışmasına yatkınlık, iletişim becerilerinin güçlü olması ve mesleki etik değerlere duyarlılık gibi nitelikler yer alır. Bu özellikler hem öğrenim sürecinde başarıya ulaşmalarını hem de mezuniyet sonrası sağlık hizmetlerinde etkin rol almalarını sağlamaktadır (Yılmaz Güven, Bulut ve Öztürk, 2018).

Sağlık alanında lisans eğitimi, genellikle çok disiplinli bir yaklaşımı benimseyerek tıp, hemşirelik, diş hekimliği, eczacılık, sağlık bilimleri ve beslenme gibi alanları kapsar. Bu programlar, öğrencilere temel fen bilimleri bilgisiyle birlikte klinik uygulama becerileri kazandırmayı hedefler. Öğrencilerden çoğunlukla analitik düşünme, problem çözme, iletişim ve etik konularında güçlü bir altyapı beklense de mesleklerine yönelik motivasyon ve toplumsal sorumluluk da ön planda tutulur. Sağlık alanında eğitim gören öğrenciler genellikle disiplinli çalışma alışkanlığı, stres yönetimi, ekip çalışmasına yatkınlık ve hızlı karar verme yeteneği gibi genel özelliklere sahiptir (Dilek, Küçük ve Eleren, 2016). Hasta güvenliği, hasta hakları ve kanıta dayalı uygulama gibi konulara duyarlılık geliştirmek için klinik stajlar, laboratuvar çalışmaları ve simülasyon temelli eğitimler yoğun olarak uygulanır. Öğrencilerin akademik başarılarının yanı sıra iletişim becerileri ve kültürel farkındalık da çok disiplinli ekiplerde etkin hizmet sunumu için kritik rol oynar. Bu nedenle programlar, sadece teoriyle sınırlı kalmayan, pratik deneyim ve etik-sosyal sorumluluk odaklı bir öğrenme süreci sunar.

2.1.1. Sağlık Bilimleri Fakülteleri ve Programları

Sağlık Bilimleri Fakülteleri, toplumun sağlık ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikli insan gücünü yetiştirmeyi amaçlayan yükseköğretim birimleridir. Bu fakültelerde yer alan

programlar, sağlık hizmetlerinin farklı boyutlarına hitap edecek şekilde çeşitlilik göstermektedir. Hemşirelik, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon, Beslenme ve Diyetetik, Odyoloji, Ebelik, Ergoterapi, Sağlık Yönetimi ve Dil ve Konuşma Terapisi gibi bölümler, sağlık bilimleri fakültelerinin en sık karşılaşılan lisans programları arasındadır (Çalbayram, Aker, Akkuş, Durmuş ve Tutar, 2018). Bu programlarda öğrencilere teorik derslerin yanı sıra uygulamalı laboratuvar çalışmaları, klinik stajlar ve saha deneyimleri sunularak mesleki yeterlilik kazanmaları sağlanmaktadır. Fakültelerin temel amacı; etik değerlere bağlı, bilimsel gelişmeleri takip eden, iletişim becerileri güçlü ve disiplinler arası iş birliği yapabilen profesyoneller yetiştirerek sağlık hizmetlerinin kalitesini artırmaktır (Yılmaz Güven, Bulut ve Öztürk, 2018).

2.1.2. Sağlık Öğrencilerinin Akademik ve Sosyoekonomik Profilleri

Sağlık alanında öğrenim gören öğrencilerin akademik profilleri, yoğun teorik bilgi ve uygulamalı eğitim süreçlerini kapsayan bir yapıya sahiptir. Bu öğrenciler, genellikle disiplinli çalışma alışkanlıklarına sahip olup, mesleki bilgilerini sürekli güncel tutmak zorundadır. Sağlık öğrencilerinin akademik başarılarını etkileyen başlıca faktörler; düzenli ders takibi, laboratuvar ve klinik uygulamalara aktif katılım, araştırma ve bilimsel etkinliklere ilgi düzeyi olarak öne çıkmaktadır. Sağlık öğrencileri arasında akademik motivasyonu yüksek olanların, mezuniyet sonrası mesleki yeterlilikleri ve kariyer olanakları da daha güçlü olmaktadır (Çitil, İspir, Söğüt ve Büyükkasap, 2006).

Sağlık öğrencilerinin sosyoekonomik profilleri incelendiğinde, farklı gelir gruplarından gelen bireylerin eğitim aldığı görölmektedir. Sağlık eğitiminin uzun süreli, maliyetli ve yoğun emek gerektirmesi öğrencilerin sosyoekonomik koşullarını önemli ölçüde etkilemektedir. Eğitim süresince barınma, ulaşım, kitap, kıyafet ve staj masrafları öğrenciler için önemli bir yük oluşturabilmektedir. Bu nedenle, burs, kredi ve yarı zamanlı iş imkanları sağlık öğrencileri arasında yaygın şekilde tercih edilmektedir. Sosyoekonomik açıdan dezavantajlı öğrencilerin akademik başarılarını sürdürebilmeleri için üniversiteler tarafından sağlanan destek mekanizmaları kritik öneme sahiptir (Hacifazlıoğlu, Karairmak ve Öztabak, 2015).

2.2. Sağlık Alanında Ekonomi Okuryazarlığı

Sağlık alanında ekonomi okuryazarlığı, sağlık hizmetlerinin sunumu ve yönetimi içinde maliyetleri, faydaları ve kaynak sınırlılıklarını anlamayı hedefleyen kritik bir beceri setidir. Bu yetkinlik, klinik kararlardan politika üretimine kadar birçok düzeyde etkilidir. Temel olarak maliyet-etkinlik analizi, bütçe yönetimi, faaliyet maliyetlerinin hesaplanması, yatırım getirisi ve risk değerlendirmesi gibi kavramları içerir. Sağlık profesyonelleri için ekonomi okuryazarlığı, tedavi ve tedavi seçenekleri arasında karşılaştırma yaparken hasta bakımını sadece klinik etkiyle değil, mali yükler ve sistem etkileriyle de değerlendirmenin altını çizer (Çopurlar ve Kartal, 2016). Örneğin, bir tedavinin klinik faydası belirli bir yüzde artış gösterebilir; ancak bu faydanın maliyeti ve sağlık sistemi bütçesi üzerindeki baskısı da dikkate alınmazsa, sürdürülebilirlik sorunları doğabilir. Bu nedenle, ekonomi okuryazarlığı yüksek profesyoneller, genellikle şu becerileri geliştirir: maliyet ve fayda kavramlarını net şekilde açıklayabilme, kaynak tahsisi için karar destek sistemlerini kullanabilme, klinik etkileri ve hasta sonuçları ile mali sonuçlar arasındaki ilişkiyi yorumlayabilme, rafine bütçe planlaması yapabilme ve politika önerileri geliştirirken veri odaklı yaklaşımı benimseyebilme (Tamer Gencer, 2017).

Sağlık ekonomisi ve sigorta mekanizmaları konularında temel bilgiye sahip olmak, maliyet azaltıcı ve değer üreten müdahalelerin belirlenmesine katkı sağlar (Aslan, Dömbekci ve Özen, 2017). Ekonomi okuryazarlığı, sağlık profesyonellerinin hasta güvenliğini ve kaliteyi korurken aynı zamanda adil ve sürdürülebilir hizmet sunumunu hedefleyen kararları destekler. Bu bağlamda, klinik uygulama ile idari süreçler arasındaki köprüyü kuranlar, kanıta dayalı uygulama ile mali sürdürülebilirlik hedeflerini uyumlu hale getirir; böylece hem bireysel hastaya hem de toplum genelinde sağlık sonuçlarının iyileştirilmesine katkı sağlar. Eğitim programlarında ekonomi okuryazarlığının entegrasyonu, öğrencilerin sağlık politikası, ücretlendirme sistemleri, maliyet-etkinlik analizleri ve sağlık ekonomisi kavramlarını erken dönemde kavrayarak mesleğe daha hazır başlamalarına olanak tanır. Çok disiplinli ekiplerde iletişim ve paylaşım becerileriyle mali verileri doğru şekilde yorumlayabilen profesyonellerin, karar alma süreçlerinde güvenilir birer danışman olması beklenir. Bu yetkinliğin geliştirilmesi için interaktif vaka çalışmaları, simülasyonlar, veri analitiği ve bütçe yönetimi odaklı dersler etkili yöntemler arasında yer alır. Sağlık alanında ekonomi okuryazarlığı, değere odaklı bakım anlayışını güçlendirir, kaynak sınırlılıklarına

rağmen hasta sonuçlarını iyileştirmeyi ve sağlık sisteminin verimliliğini artırmayı amaçlar (Tamer Gencer, 2017).

2.2.1. Sağlık Profesyonelleri İçin Ekonomi Okuryazarlığının Önemi

Sağlık profesyonelleri için ekonomi okuryazarlığı, hasta bakımını güçlendirmenin yanı sıra sağlık sistemlerinin sürdürülebilirliğini sağlama amacıyla kritik bir beceri kümesini temsil eder. Kaynakların sınırlı olduğu sağlık alanında klinik kararlar sadece tıbbi etkinliklerle sınırlı kalmaz; maliyetler, faydalar, riskler ve bütçe etkileriyle birlikte değerlendirilerek değer odaklı alternatifler arasından seçim yapılmasını gerektirir. Bu bağlamda, ekonomi okuryazarlığı yüksek olan profesyoneller, bir tedavinin klinik faydalarını anlamının ötesinde, bu faydanın maliyeti ve sistem üzerindeki genel etkisini de hesaba katarak karar verir; böylece hem hasta hem de toplum açısından en uygun değer üretildiği durumlar öne çıkar (Akbulut, 2015).

Maliyet-etkinlik analizleri, maliyet-fayda değerlendirmeleri ve bütçe planlaması gibi araçları kullanarak klinik müdahalelerin kısa ve uzun vadeli sonuçlarını karşılaştırır ve bu süreçte karar destek sistemlerini etkili biçimde kullanır. Sistem odaklı düşünme becerisiyle, sağlık sigortası yapıları, finansal kısıtlar ve politika bağlamı içinde klinik uygulamaların uygulanabilirliğini ve sürdürülebilirliğini değerlendirir; bu da kurumsal hedeflerle klinik hedefler arasında sağlam bir köprü kurmayı mümkün kılar. Hasta güvenliği ve kaliteyi korumaya odaklanırken maliyetlerle kalite arasındaki dengeyi optimize etmek, değer temelli bakım yaklaşımını kurum kültürünün bir parçası haline getirir. Böylece, uzun vadeli sağlık sonuçlarını iyileştirecek müdahalelerin yatırım getirileri değerlendirilebilir ve gereksiz maliyetlerin önüne geçilebilir (Madalı, Dikmen ve Piyal, 2017). Karar alma süreçlerinde iletişimin şeffaflığı artar; klinik ekip, yönetim ve politika yapıcılar arasındaki mali veriler, açık ve anlaşılır biçimde paylaşılır, bu da ortak paydada müzakere ve ortak paylaşılan hedefler doğrultusunda yönetim sağlar. Hasta ve ailelerle maliyet ve tedavi seçenekleri konusunda dürüst ve bilgilendirici iletişim kurma becerisi, güveni güçlendirir ve tedaviye uyumu artırır. Bu yetkinliğin, liderlik gelişimine de doğrudan katkısı vardır; ekonomi okuryazarlığı olan profesyoneller, bütçe yönetimi, maliyet kontrolü ve politika önerileri geliştirme konularında daha etkin rol alır, kurum içinde veriye dayalı karar verme kültürünün yayılmasını destekler. Eğitim programlarında bu becerinin entegrasyonu, maliyet-etkinlik analizleri, bütçe planlaması ve sağlık ekonomisi temellerinin erken dönemde

kazandırılmasıyla başlar; klinik simülasyonlar ve vaka çalışmaları yoluyla mali karar süreçleri pratiğe dönüştürülür.

Veri analitiği ve görselleştirme becerileri, karmaşık mali verileri anlaşılır kılarak farklı paydaşlar arasında ortak bir dil oluşturur ve karar alma süreçlerini hızlandırır (Ciğer, Kınay ve Angı, 2018). Sağlık profesyonellerinin ekonomi okuryazarlığı, yalnızca mali konuları anlamakla kalmaz; hasta sonuçlarını iyileştirmek, kaynakları etkili kullanmak ve sağlık sisteminin verimliliğini artırmak için klinik ve idari kararları uyumlu biçimde yönlendirme kapasitesini güçlendirir. Bu yetkinlik, sağlık hizmetlerinin değer temelli dönüşümünü hızlandırırken, güvenli, nitelikli ve sürdürülebilir bir sağlık sistemi inşa etmeye katkıda bulunur.

2.2.2. Uluslararası Araştırmalarda Sağlık Öğrencilerinin Ekonomi Okuryazarlığı

Uluslararası araştırmalarda sağlık öğrencilerinin ekonomi okuryazarlığı, değer temelli bakım ve sürdürülebilir sağlık sistemleri bağlamında giderek daha fazla vurgu kazanmaktadır (Cansoy, 2018). Çalışmalar, farklı ülkelerdeki tıp, diş hekimliği, eczacılık ve hemşirelik öğrencilerinin maliyet-fayda kavramlarını, bütçe farkındalığını ve sağlık ekonomisi temel prensiplerini ne kadar benimsediğini inceleyerek, bu becerilerin klinik kararlar üzerindeki potansiyel etkilerini değerlendirmektedir. Genelde, birçok ülkedeki öğrenciler klinik etkinlik ile maliyet arasında dengenin önemini kavramaya başlasa da uygulamalı deneyim eksikliği nedeniyle bütçe tartışmalarında sınırlı özgüvene sahip olabilmektedir. Bu durum, interdisipliner eğitimlerin (sağlık ekonomisi, sağlık politikası, veri analitiği) ve vaka çalışmalarıyla desteklendiğinde iyileşme gösterebilmektedir.

Uluslararası karşılaştırmalarda, bazı gelişmiş ülkelerde ekonomi okuryazarlığı, zorunlu müfredatlarda yer alırken, diğerlerinde gönüllü programlar ve kısa kurslar aracılığıyla kazandırılmaya çalışılmaktadır. Buna paralel olarak, öğrencilerin maliyet-etkinlik analizi, değer temelli bakım kavramları ve sağlık sistemi finansmanı konularında erken dönemde edinilen bilgi ve uygulama deneyimi, klinik karar alma süreçlerinde daha bütçe duyarlı ve kanıt odaklı bir yaklaşım geliştirmelerine katkı sağlar (Çatı, Karagöz, Yalman ve Öcel, 2018). Ancak kültürel ve sistemik farklılıklar (örneğin sigorta yapıları, ücretlendirme modelleri ve hasta önyargıları) ekonomi okuryazarlığının uygulanabilirliğini

ve adaptasyonunu etkileyebilmektedir. Bu nedenle, uluslararası çalışmaların çoğu, kurumsal iş birlikleriyle çoklu disiplinli eğitim programlarının ve uluslararası ortak vaka çalışmaları dizisinin gerekliliğini vurgular; böylece öğrenciler, farklı sağlık sistemlerinin mali dinamiklerini karşılaştırma ve evrensel değerlere dayalı kararlar alma becerisi kazanır.

Öğrenci merkezli öğrenme yaklaşımlarıyla (simülasyonlar, pratik bütçe planlama, veri görselleştirme çalışmaları) ekonomi okuryazarlığı ediniminin daha etkili olduğu bulunmuştur (Salar, 2013). Uluslararası literatür, sağlık öğrencilerinin ekonomi okuryazarlığı kazanmasının yalnızca akademik bir hedef olmadığını, aynı zamanda gelecek sağlık profesyonellerinin kanıt temelli, sürdürülebilir ve adil sağlık hizmetleri sunma kapasitesini güçlendiren kritik bir bileşen olarak konumlandırır.

Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa ülkeleri ve bazı Asya-Pasifik ülkelerinde ekonomi okuryazarlığının eğitim programlarına entegrasyonu konusunda farklı modellerin benimsendiğini göstermektedir (Tanrıöver, Yıldırım, Ready, Çakır ve Akalın, 2014). ABD ve bazı Avrupa ülkelerinde, sağlık ekonomisi ve politikasına yönelik zorunlu dersler veya modüller ağırlık kazanırken, bazı ülkelerde bu içerikler gönüllü kurslar, yaz okulları veya sağlık profesyonellerine yönelik sertifika programları biçiminde sunulmaktadır. Eğitim içeriğinin kapsamı; temel maliyet-etkinlik analizleri, bütçe yönetimi, sigorta mekanizmaları ve değer temelli bakım kavramlarını kapsayabilir. Öğrenciler arasında en çok fark gösteren alanlar, veri analitiği yetkinlikleri (istatistiksel analiz, mali verilerin görselleştirilmesi) ve gerçek dünya klinik senaryolarını bütçe bağlamında ele alma becerileridir. Literatürde, klinik stajlar sırasında mali konulara maruz kalmanın artmasıyla öğrencilerin güveninin yükseldiği; bu durumun sonraki mesleki performansı ve karar verme süreçlerini olumlu yönde etkilediği bildirilmiştir. Yoğun klinik programlar nedeniyle ekonomi odaklı eğitimlerin yüzeysel kaldığını ve pratikte uygulanabilirlik için daha fazla entegrasyon gerektiğini gösterir. Bu nedenle, uluslararası karşılaştırmalı incelemeler, disiplinler arası laboratuvarlar, ortak müfredatlar ve kültürel olarak uyarlanmış eğitim stratejileri önermektedir.

Uluslararası çalışmalarda karşılaşılan başlıca yöntemler, anketler, mülakatlar, müfredat taramaları ve çoklu vaka çalışmalarını içermektedir (Yıldırım ve Öztürk, 2017). Nitel çalışmalar öğretim yaklaşımlarının etkisini ve öğrencilerin algılarını; nicel çalışmalar ise bilgi düzeyi, özgüven ve karar verme davranışlarındaki değişimleri ölçmeye odaklanır.

Genel sonuçlar, ekonomi okuryazarlığının artırılmasının, öğrencilerin maliyet-etkinlik analizleri ve bütçe tartışmaları sırasında daha analitik ve sistemik düşüncelerini sağladığını göstermektedir. Disiplinler arası ekip çalışması ve iletişim becerilerinin gelişmesiyle, öğrencilerin klinik kararlarını sadece tıbbi faydalara göre değil, sağlık sisteminin finansal sürdürülebilirliğiyle de uyumlu hale getirebildikleri saptanmıştır. Bazı çalışmalar, uzun vadeli etkilerin sınırlı olduğunu veya kurumsal destek eksikliğinin kalıcı öğrenmeyi engellediğini belirtse de bütünsel ve tekrarlayan öğretim yaklaşımlarının bu eksiklikleri törpülediğini göstermektedir. Uluslararası literatür, sağlık öğrencileri için ekonomi okuryazarlığının, değer odaklı bakımın ve sürdürülebilir sağlık sistemlerinin inşasında kritik bir beceri olduğu yönünde bir uzlaşma oluşturmaktadır; ancak etkili entegrasyon için ulusal bağlamlara duyarlı, disiplinler arası ve pratik odaklı eğitim stratejileri gereklidir (Şantaş ve Demirgil, 2015).

2.2.3. Türkiye’de Sağlık Öğrencilerinde Ekonomi Okuryazarlığına İlişkin Bulgular

Türkiye’de sağlık öğrencilerinde ekonomi okuryazarlığına ilişkin bulgular genelde, maliyet-fayda kavramlarına yönelik farkındalık ve bütçe okuryazarlığı konularında artış olduğunu göstermektedir (Şahinöz, Şahinöz ve Kıvanç, 2018). Çok sayıda çalışmada, öğrencilerin klinik kararlar bağlamında maliyetleri ve kaynak sınırlılıklarını düşünmeye başladığı, ancak uygulamalı deneyim ve kanıta dayalı bütçe tartışmalarında sınırlı özgüvene sahip olduğu belirtilir. Sağlık ekonomisi ve politika konularına yönelik derslerin zorunlu veya yarı-zorunlu hale gelmesiyle öğrencilerin mali verileri yorumlama, maliyet-etkinlik analizleri yapma ve değer temelli bakım kavramlarını kavrama düzeylerinde iyileşmeler kaydedildiği gözlemlenmiştir. Klinik stajlar ve simülasyon temelli öğrenme süreçlerinin, öğrencilerin bütçe bağlamında karar verme becerilerini güçlendirdiği, iletişim ve paylaşım becerileriyle mali verileri ekip içinde net bir şekilde ifade edebilme yetisini geliştirdiği rapor edilmiştir (Demirören, 2008). Ancak bazı çalışmalar, yoğun klinik yükü ve müfredat sıkışıklığı nedeniyle ekonomi odaklı içeriğin yüzeysel kaldığını, disiplinler arası entegrasyonun yetersiz olduğu ve kurumsal destek ile pratik uygulama arasındaki uçurumun mesleki hazırlığı sınırlayabildiğini göstermektedir.

Ülke çapında sigorta mekanizmaları ve ücretlendirme modelleri gibi sistemik farklılıklar, öğrenci düzeyinde bilgi ve uygulama düzeylerinde bölgesel varyasyonlara yol açtığı için, müfredatların yerel sağlık sistemi bağlamına uygun olarak uyarlanması

gerekliliği vurgulanır. Genel olarak Türkiye’deki sağlık öğrencileri için ekonomi okuryazarlığı, değer temelli bakım ve sürdürülebilir sağlık hizmetlerine geçişte kritik bir mühür olarak görülmekte, çoğu araştırma öğrencilerin bu becerileri erken dönemde edinmesi halinde klinik karar alma ve mesleki gelişim üzerinde olumlu etkiler ortaya çıkacağını belirtmektedir (Dinçer ve Kurşun, 2017).

2.3. Sağlık Eğitimi ile Ekonomi Okuryazarlığı Arasındaki İlişki

Sağlık eğitimi ile ekonomi okuryazarlığı arasında doğrudan ve dolaylı bir ilişki bulunmaktadır. Sağlık alanında öğrenim gören öğrenciler, mesleklerinin doğası gereği kaynakları verimli kullanma, planlı hareket etme ve uzun vadeli düşünme becerileri geliştirmektedir (Yeşildal, 2018). Bu beceriler, ekonomik karar verme süreçleriyle de yakından ilişkilidir. Ekonomi okuryazarlığı yüksek olan öğrenciler, eğitim süresince bütçe yönetiminde daha başarılı olmakta, burs ve kredi imkanlarını etkin kullanabilmekte ve gelecekteki mesleki yaşamlarında finansal sürdürülebilirlik açısından avantaj elde etmektedir. Aynı zamanda, sağlık hizmetleri sunumunda maliyet-etkinlik analizlerini anlayabilen ve ekonomik bilinçle hareket eden bireyler hem kendi kişisel finanslarını hem de sağlık kurumlarının kaynaklarını daha rasyonel yönetebilmektedir. Dolayısıyla sağlık eğitimi, öğrencilerin mesleki bilgi ve becerilerinin yanı sıra finansal okuryazarlık düzeylerini de dolaylı olarak destekleyen bir unsur olarak değerlendirilebilir (Öztürk, Kiraç ve Kavuncu, 2018).

Sağlık eğitimi ile ekonomi okuryazarlığı arasındaki ilişki, değer temelli bakım ve sürdürülebilir sağlık sistemleri perspektifinde kilit bir bağ olarak görülür (Öztürk, Kiraç ve Kavuncu, 2018). Sağlık eğitimi, öğrencilerin klinik bilgi ve becerilerini kazandırırken, ekonomi okuryazarlığı ise bu bilgiyi mali ve sistem düzeyinde anlamlı kararlar haline dönüştürme kapasitesini geliştirir. Bu iki alan arasındaki etkileşim, klinik kararların yalnızca biyomedikal etkinlik üzerinden değil, maliyet, fayda, kaynak sınırlılıkları ve sağlık politikası bağlamında da değerlendirilmesini zorunlu kılar. Böylece sağlık profesyonelleri, tedavi seçeneklerini değerlendirirken hem hasta sonuçlarını hem de bütçe etkilerini, sigorta mekanizmalarını ve kurumsal sürdürülebilirliği göz önünde bulundurur. Eğitim süreçlerinde bu ilişki, disiplinler arası öğretim yaklaşımlarıyla güçlendirilir; klinik derslere bütçe planlaması, maliyet-etkinlik analizleri ve sağlık ekonomisi modüllerinin entegrasyonu,

öğrencilerin kanıta dayalı uygulamaları mali gerçeklikle hizalamalarına olanak tanır. Sağlık eğitimi ile ekonomi okuryazarlığı arasındaki sinerji, değer odaklı bakımın erken aşamalardan itibaren benimsenmesini ve mezun olduklarında kanıt temelli, sürdürülebilir ve adil hizmetler sunabilen profesyoneller yetiştirilmesini sağlar (Ulutürk, 2015).

Sağlık eğitimine sahip öğrenciler, ekonomi okuryazarlığı aracılığıyla klinik karar süreçlerinde maliyet-fayda dengesi, bütçe kısıtları ve kaynak tahsisi gibi kavramları kavramsal olarak benimserler. Bu süreçte, temel ekonomik kavramlar (maliyet, fayda, maliyet-etkinlik, yatırım getirisi) klinik bilgilerle bütünleşir; öğrenciler, hangi tedavinin hem biyolojik olarak etkili hem de maliyet açısından sürdürülebilir olduğuna dair daha bütüncül bir yargıya varabilirler. Veri okuryazarlığı ve görselleştirme becerileriyle mali göstergeleri yorumlayıp ekip içi iletişimde kullanma yeteneği gelişir. Böylece, klinik stajlar veya simülasyonlar sırasında ekip kararlarında mali sonuçları da dikkate alma alışkanlığı kazanılır. Bu gelişim, öğrencilerin mesleki güvenini artırır ve kariyerlerinde mali yönetim ve politika odaklı roller üstlenme yönünde motive eder.

Sağlık eğitimi ile ekonomi okuryazarlığı arasındaki ilişki, müfredat tasarımında disiplinler arası entegrasyon ile güçlendirilir (Altan ve Biçer, 2017). Maliyet-etkinlik analizi, bütçe planlaması, değer temelli bakım ve sağlık ekonomisi gibi konular, klinik dersler, laboratuvar çalışmaları ve yayın yoluyla kurulur. Öğrenciler için vaka çalışmaları, interaktif simülasyonlar ve gerçek dünya bütçe senaryoları sunulur; böylece teorik bilgiler pratik uygulamalarla pekiştirilir. Öğretim yaklaşımlarında, klinik karar alma süreçleri ile mali karar süreçlerini bir araya getiren bütünleşmiş dersler, öğrencilerin kanıt temelli uygulamaları finansal bağlamla ilişkilendirme becerisini güçlendirir. Uluslararası ve ulusal düzeyde ortak müfredatlar, farklı sağlık sistemlerinin mali dinamiklerini karşılaştırma ve küresel standartlar çerçevesinde değer odaklı bakımın nasıl uygulanabileceğini gösterir.

Sağlık eğitimi, ekonomi okuryazarlığı ile güçlendirildiğinde, klinik uygulamalarda daha bütçe duyarlı kararlar alma yeteneğini destekler. Öğrenciler, hasta güvenliği ve kaliteyi gözetirken maliyet ve kaynak etkilerini de değerlendirebilme kapasitesine sahip olur; bu, kurumsal sürdürülebilirliğe katkı sağlar. Politika geliştirme süreçlerinde ihtiyaç duyulan ekonomik analizlere aşinalık kazanırlar; bu sayede gelecekte politika önerileri üretirken mali etkileri düşünme ve veri odaklı savunucu argümanlar sunma yeteneği gelişir. Kurumsal düzeyde ise, sağlık kuruluşları eğitilmiş profesyonellerden kanıta dayalı bütçe yönetimi ve

değer temelli bakım uygulamalarını benimsemelerini bekler; bu da organizasyonel performansı ve hasta sonuçlarını iyileştirme potansiyelini artırır (Altan ve Biçer, 2017).

İlişkinin uygulanabilirliği bazı zorluklarla karşılaşabilir. Yoğun klinik yükü, sınırlı ders saatleri ve farklı ülkelerdeki sağlık sistemi yapılarını aşılama gerekliliği, ekonomi okuryazarlığının uygulanmasını zorlaştırabilir. Disiplinler arası entegrasyonun yetersiz olması, öğrencilerin bu kavramları sadece teoride bırakmasına yol açabilir. Bu nedenle, erken dönemde başlayacak bütünleşmiş programlar, sürece yönelik sürekli destek, mentorluk ve pratik uygulama imkânı sunmalıdır.

2.4. Sağlık Alanında Ekonomi Okuryazarlığını Etkileyen Faktörler

Ekonomi okuryazarlığı, temelde bireylerin finansal kavramları anlama, yorumlama ve bu kavramları günlük sağlık kararlarına entegre edebilme kapasitesine dayanır. Sağlık alanında bu yetenek, tedavi maliyetlerini, sigorta kapsamını, hasta katılımını ve tercihleri etkileyen temel unsur haline gelir. Bireylerin kavramsal anlayışları (örneğin, prim, copay, maliyet-karlılık analizleri gibi kavramlar) ne kadar iyi ise, sağlık seçenekleri arasındaki karşılaştırmaları o kadar anlamlı şekilde yapabilirler. Dilsel yeterlilik ve sağlık literatürüyle iletişim kurma becerileri, doktorlar, eczacılar, sigorta temsilcileriyle etkin etkileşimi güçlendirir; bu da hata oranlarını düşürür ve tedaviye uyumu artırır. Sağlık okuryazarlığı ile ekonomi okuryazarlığı arasındaki sinerji, bireylerin kendi sağlık durumları için hangi alternatiflerin mali sonuçlarını karşılaştırabileceklerini ve uzun vadeli mali planlama yapabileceklerini belirler. Ancak bu beceriler, yalnızca hesaplama kabiliyetine değil aynı zamanda risk algısı ve belirsizlik altında karar verme stratejilerine de bağlıdır. Bireyler, olası sonuçları ve olasılıkları doğru bir şekilde değerlendirip kendi değerleriyle eşleşen tercihleri belirlerken, sağlıkla ilgili kararların finansal boyutlarını da göz önünde bulundururlar (Aslantekin, 2011).

Eğitim seviyesi, ekonomik ve sağlık okuryazarlığı üzerinde güçlü bir belirleyicidir. Daha yüksek eğitim, genellikle daha karmaşık finansal ve sağlık bilgilerinin kavranmasını kolaylaştırır; bu da hastaların tedavi seçeneklerini, ilaç maliyetlerini ve sigorta mekanizmalarını anlamalarını kolaylaştırır. Eğitimli bireyler, sağlık politikaları ve sistemleri hakkında daha fazla bilgi edinmeye eğilimlidirler ve sonuç olarak kendi sağlık kararlarını

daha bilinçli biçimde alabilirler. Bununla birlikte, eğitim düzeyi sadece genel bir göstergedir; niceliksel ölçümlere ek olarak, sağlıkla ilgili terminolojiye aşinalık, sayısal okuryazarlık ve eleştirel düşünme kapasitesi gibi nitel beceriler de kritik rol oynar. Eğitim politikalarının sağlık ekonomisi okuryazarlığını geliştirme yönünde tasarlanması, toplumun sağlık harcamalarını azaltmaya ve tedavi maliyetlerinde sürdürülebilirliği artırmaya katkı sağlar (Şimşek, 2013).

Gelir seviyesi, sağlık hizmetlerine erişim ve hangi tedavi seçeneklerinin mali olarak tercih edilebildiğini doğrudan etkiler. Yüksek gelirli bireyler, kendi cep maliyetlerini karşılayabilir, özel sağlık hizmetlerini tercih edebilir ve bekleyebileceklerini hesaplayarak uzun vadeli mali planlama yapma kapasitesine sahiptir (Usta, 2009). Düşük gelirli bireyler için ise mali kısıtlar, tedaviyi geciktirme, ilaçları yarım bırakma veya uygun olmayan mali kararlar alma olarak geri gelebilir. Bu durum, sağlık sonuçlarında adaletsizliklere yol açabilir ve ekonomi okuryazarlığının önemini artırır; çünkü bu gruplarda bütçe yönetimi, sigorta kapsamına başvuru ve devlet desteklerinden yararlanma konusunda farkındalık ve beceri geliştirme ihtiyacı doğar. Çalışılan sektör, iş güvenliği, tutarlı gelir akışı ve sağlık sigortası erişimi gibi değişkenlerle de ilişkilidir. İş güvencesi olanlar, acil durumlarda finansal stresle başa çıkmak için daha iyi hazırlıklı olabilir ve bu durum, sağlık kararlarını daha sağlıklı bir şekilde almayı kolaylaştırır. Buna karşılık, sigorta türleri ve cepten ödenen maliyetler arasındaki farklar, tüketici davranışlarını değiştirebilir; bazı kişiler, gereksiz maliyetli seçenekleri tercih etmekten kaçınabilir veya maliyetleri azaltmak için tedavi sürelerini uzatabilirler (Balçık, Taşkaya ve Şahin, 2014).

Sağlık sistemi yapıları, ekonomi okuryazarlığa doğrudan etkileyen kurumsal faktörlerdendir. Sigorta kapsamı, katılım koşulları ve muafiyetler, hastaların hangi hizmetleri maliyet açısından tercih edebileceklerini belirler. Bireyler, sigorta planlarını karşılaştırırken prim maliyeti ile potansiyel kendine boşluk maliyetler arasındaki dengeyi hesaplamalıdır; bu da ekonomi okuryazarlığının uygulamasını gerektirir (Balçık, Taşkaya ve Şahin, 2014). Sağlık sistemlerindeki bilgi yapıları (örneğin, hasta bilgilendirme materyallerinin sadeleşmesi, maliyet etkileri hakkında net raporlar) ayrıca bireylerin karar süreçlerini kolaylaştırır. Eğitimli ve ekonomi okuryazarı hastalar, bu yapıların sunduğu bilgileri daha etkili kullanarak, en uygun maliyetli tedavi seçeneklerini seçebilir ve gereksiz harcamalardan kaçınabilir. Bununla birlikte, sistem içindeki bürokrasi ve karmaşık başvuru

süreçleri, özellikle düşük okuryazarlığa sahip bireyler için erişim zorlukları yaratabilir ve mali yükleri artırabilir.

Kültürel bağlam, ekonomi okuryazarlığıyla sağlık davranışları arasındaki ilişkiyi şekillendirir (Yıldız, Ateş, Yıldırım ve Rasinski, 2011). Bazı kültürlerde maliyet kavramları, aile veya topluluk yükümlülükleriyle sıkı sıkıya bağlantılı olabilir; bu durum bireyleri, kendi tedavi maliyetlerini üstlenmek yerine topluluk kararlarına yönlendirebilir. Aile büyüklerinin karar verme gücü veya toplumsal baskılar, hangi tedavi seçeneklerinin tercih edildiğini etkileyebilir. Bu bağlamda, ekonomi okuryazarlığı sosyal normlar ile etkileşime girer ve bireylerin maliyet-fayda analizlerini kendi değerleriyle uyumlu şekilde yapmalarını sağlar. Kültürel inançlar, sağlık hizmetlerine olan güven düzeyini ve hastalık durumlarında hangi bilgi kaynaklarına güvenildiğini etkileyebilir; güven arttığında, maliyetle ilgili bilgilerin anlaşılması ve uygulanması kolaylaşır. Ancak bazı durumlarda, maliyet odaklı düşünce, kaliteli bakım yerine adil erişim veya etkili tedavi gibi etik değerlerle çatışabilir; bu dengeyi kurmak, toplumun genel ekonomi okuryazarlığı düzeyiyle yakından ilişkilidir.

Dijital sağlık kaynakları, ekonomi okuryazarlığı ile kesişen önemli bir araçtır. Online karşılaştırma siteleri, hasta hesap tabloları, ilaç maliyetlerini gösteren uygulamalar ve sigorta planı karşılaştırmacıları, bireylerin maliyetleri hızlı ve doğru bir şekilde analiz etmelerine olanak tanır. Ancak bu olanak, dijital becerilere sahip olmayan veya güvenilir bilgi kaynaklarını ayırt edemeyen bireyler için eşitsizliklere yol açabilir. Dijital uçurum olarak adlandırılan bu fark, ekonomi okuryazarlığını etkileyen bir faktördür; çünkü yüksek dijital okuryazarlığı olanlar, maliyetleri, faydaları ve riskleri daha etkili biçimde karşılaştırabilirler. Çevrimiçi bilginin güvenilirliğini ayırt etmek de önemli bir beceridir; yanlış veya çarpıtıcı bilgiler, mali kararları olumsuz yönde etkileyebilir. Sağlık kurumları ve politika yapıcılar, kullanıcı dostu, güvenilir ve çok dilli dijital araçlar sunarak bu farkı azaltabilir.

Hekimler hem hastaların sağlıkla ilgili kararlarını hem de mali konulardaki tercihlerini etkiler. Ekonomi okuryazarlığı yüksek olan hastalar, tedavi seçeneklerinin mali sonuçlarını sormaya ve karşılaştırmaya daha istekli olur. Doktorlar ise tedavi maliyetlerini açıkça tartışmalı ve hastaların bütçelerini dikkate alan hasta merkezli karar süreçlerini benimsemelidir. Hasta doktor iletişimi, maliyetin tedaviye etkisini, alternatif maliyetleri ve tedaviye bağlı yan etkileri de kapsamalıdır. Etkin iletişim, hastanın tercihlerini, değerlerini ve bütçesini anlamaya yönelik bir diyalog gerektirir. Bu süreçte sağlık sisteminin sunduğu

maliyet-fayda bilgilerinin anlaşılır ve güvenilir olması, hastaların ekonomiyi okuryazar bir yaklaşımla karar vermesini destekler. Sağlık profesyonellerinin, maliyet konusunda açık ve tarafsız bilgi sunması, ekonomik kararların hasta memnuniyetini ve tedavi uyumunu artırır.

Toplum düzeyinde ekonomi okuryazarlığını yükseltmeyi hedefleyen politikalar, maliyet-etkin sağlık hizmetlerini destekler ve sağlık eşitsizliklerini azaltır (Mercan, Oyur, Altınay ve Aksanyar, 2012). Finansal davranışları yönlendiren cezalar veya teşvikler bireylerin daha rasyonel mali kararlar almasına katkıda bulunabilir. Sağlık sigortası reformları, kapsayıcı ve anlaşılır planlar sunarak, ekonomi okuryazarlığı güçlendirir. Kamu bilgilendirme kampanyaları, maliyet farkındalığını artırır ve bireylerin kendi sağlık bütçelerini daha etkili yönetmesini sağlar. Ancak politikaların başarısı, uygulamadaki şeffaflık, iletişimin netliği ve toplumsal güven ile yakından ilişkilidir. Yoksullukla mücadele programları, maliyet yükünü azaltır ve sağlık talebinin optimum seviyesinde kalmasına yardımcı olur.

Ekonomi okuryazarlığını ölçmek için kullanılan göstergeler, kültürel ve dilsel farklılıklar nedeniyle sınırlı olabilir (Aslantekin ve Yumrutaş, 2014). Geçerli ve güvenilir araçlar geliştirmek, çeşitli yaş grupları, eğitim düzeyleri ve kültürel arka planlar için uyumlu ölçekler gerektirir. Değerlendirme süreçlerinde, bireylerin yalnızca hesaplama becerileri değil, belirsizlik altında karar verme kapasitesi, risk algısı ve değer temelli tercihler de dikkate alınmalıdır. Ayrıca, sağlık sonuçları ve mali sonuçlar arasındaki nedensellik ilişkilerini kurarken, karşı karşıya olunan diğer faktörler kontrol edilmelidir. Bu nedenle, ekonomi okuryazarlığını güçlendirmek için çok boyutlu eğitim programları, pratik karar simülasyonları ve kişiye özel danışmanlık hizmetleri önemlidir.

Sağlık alanında ekonomi okuryazarlığını güçlendirmek için çok yönlü bir yaklaşım gereklidir (Aslantekin ve Yumrutaş, 2014). Bireylerin finansal ve sağlık kavramlarını anlamalarını kolaylaştıracak sade ve erişilebilir bilgiler sunulmalı; dijital araçlar, kullanıcı dostu arayüzler ve çok dilli içeriklerle desteklenmelidir. Eğitim politikaları, eğitim müfredatında sayısal okuryazarlık ve sağlık finansmanı konularını içermeli; toplum tabanlı programlar ise özellikle düşük gelirli ve düşük eğitilmiş grupları hedeflemelidir. Sağlık profesyonelleri için iletişim becerileri eğitimleri geliştirilmelidir; maliyet konusunda açık ve tarafsız bilgi paylaşımı teşvik edilmelidir. Sigorta yapıları ve maliyet kapsama bölgeleri netleştirilerek, bireylerin kendi bütçelerine uygun kararlar alması kolaylaştırılmalıdır.

Ekonomi okuryazarlığı seviyesinin yükseltilmesi, sağlık harcamalarında verimliliği artırır, sağlık çıktısını iyileştirir ve sağlık sisteminin sürdürülebilirliğine katkıda bulunur (Usta, 2009).

BÖLÜM 3: ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, sağlık alanında öğrenim gören lisans öğrencilerinin ekonomi okuryazarlık düzeylerini belirlemek ve çeşitli demografik değişkenler açısından karşılaştırmak amacıyla nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2020). Bu çalışmada, İstanbul'daki sağlık fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin ekonomi okuryazarlık düzeyleri mevcut durumları ile incelenmiş ve demografik özellikler açısından karşılaştırmalı analizler yapılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2024-2025 eğitim-öğretim yılında İstanbul ilindeki devlet ve vakıf üniversitelerinin sağlık fakültelerinde öğrenim gören lisans öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırmada olası veri kayıpları göz önünde bulundurularak 450 öğrenciye ulaşılması hedeflenmiş, ancak eksik ve hatalı doldurulan anketler çıkarıldıktan sonra 412 öğrenciden elde edilen veriler analize dahil edilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu, katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Bu formda yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, üniversite türü (devlet/vakıf), ekonomi/finans dersi alma durumu gibi değişkenler yer almaktadır.

3.3.2. Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeği

Araştırmada Gerek ve Kurt (2011) tarafından geliştirilen "Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek, bireylerin ekonomik gelişmeleri anlama ve yorumlama

becerilerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 34 maddeden oluşmakta ve 5'li Likert tipi derecelendirme (1=Kesinlikle Katılmıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum) kullanmaktadır.

Ölçek dört alt boyuttan oluşmaktadır:

- Bireysel Ekonomi Planlama (12 madde): Kişisel finansal planlama ve bütçe yönetimi becerilerini ölçer.
- Ekonomi Bilgisi (10 madde): Temel ekonomik kavram ve süreçlere ilişkin bilgi düzeyini değerlendirir.
- Ekonomik Akılcılık (7 madde): Ekonomik kararlar alırken rasyonel düşünme becerisini ölçer.
- Toplumsal Ekonomik Yansımalar (5 madde): Ekonomik olayların toplumsal etkilerini anlama düzeyini değerlendirir.

Bu araştırmada ölçeğin güvenirlik analizi yeniden yapılmış ve Cronbach's Alpha katsayısı $\alpha=0.91$ olarak bulunmuştur. Alt boyutların güvenirlik katsayıları ise şu şekildedir: Bireysel Ekonomi Planlama $\alpha=0.88$, Ekonomi Bilgisi $\alpha=0.85$, Ekonomik Akılcılık $\alpha=0.82$, Toplumsal Ekonomik Yansımalar $\alpha=0.79$.

3.4. Verilerin Analizi

Elde edilen veriler SPSS 28.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Veri analizinde betimsel istatistikler, bağımsız örneklem t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olarak kabul edilmiştir.

Analizler gerçekleştirilmeden önce, kullanılan parametrik testlerin temel varsayımlarından biri olan normal dağılım varsayımı dikkate alınmıştır. Parametrik testler (t-testi, ANOVA, Pearson korelasyonu) verilerin normal dağılım gösterdiği varsayımına dayandığından analizler bu çerçevede yürütülmüştür (Field, 2018; Tabachnick ve Fidell, 2019). Normal dağılım varsayımı, merkezi limit teoremi gereği özellikle büyük örneklemelerde daha esnek kabul edilse de (Kalaycı, 2017), bu çalışmada analizler verilerin normal dağılıma uygunluk gösterdiği kabul edilerek parametrik yöntemlerle gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, parametrik testlerin normallikten sapmalara karşı görece olarak

dirençli olduğu literatürde belirtilmektedir (Lumley vd., 2002). Bu nedenle, elde edilen bulgular normallik varsayımı dikkate alınarak yorumlanmıştır.

3.5. Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışmaları

Araştırmada kullanılan “Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeği”nin (Gerek ve Kurt, 2011) önceki çalışmalarda geçerlik ve güvenilirliği test edilmiştir. Ölçeğin Cronbach’s Alpha güvenirlik katsayısı farklı örneklemelerde 0.80’in üzerinde bulunmuştur (Akben-Selçuk ve Altıok-Yılmaz, 2014). Bu araştırmada ölçeğin iç tutarlılığı yeniden değerlendirilmiş, toplam ölçek için Cronbach’s Alpha değeri 0.91 olarak hesaplanmıştır.

Geçerlilik açısından ölçeğin yapı geçerliğini sağlamak amacıyla açımlayıcı faktör analizi sonuçları incelenmiştir. Analizde, ölçek maddelerinin dört alt boyut (Bireysel Ekonomi Planlama, Ekonomi Bilgisi, Ekonomik Akılcılık, Toplumsal Ekonomik Yansımalar) altında toplandığı ve toplam varyansın %65’ini açıkladığı belirlenmiştir. Bu bulgular, ölçeğin araştırma örneklemini için güçlü bir güvenilirlik ve geçerlilik düzeyine sahip olduğunu göstermektedir.

3.6. Bulgular

3.6.1. Demografik Özellikler

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişken	Kategori	n	%
Cinsiyet	Kadın	248	60.2
	Erkek	164	39.8
Yaş	18-20	156	37.9
	21-23	198	48.1
	24 ve üzeri	58	14.1
Sınıf Düzeyi	1. Sınıf	89	21.6
	2. Sınıf	78	18.9
	3. Sınıf	82	19.9
	4. Sınıf	71	17.2

	5. Sınıf	56	13.6
	6. Sınıf	36	8.7
Üniversite Türü	Devlet	267	64.8
	Vakıf	145	35.2
Ekonomi/Finans Dersi	Evet	156	37.9
	Hayır	256	62.1

Not: n=412

Tablo 1’de araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri yer almaktadır. Katılımcıların çoğunluğunu kadın öğrenciler oluşturmaktadır (%60,2). Yaş aralığı incelendiğinde en yüksek oranın 21-23 yaş grubunda (%48,1) toplandığı, bunu 18-20 yaş grubunun (%37,9) izlediği görülmektedir. Sınıf düzeylerine bakıldığında öğrencilerin dengeli biçimde dağıldığı, özellikle ilk üç sınıfta yoğunlaşmanın daha fazla olduğu, üst sınıflarda ise katılımın azaldığı dikkat çekmektedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu devlet üniversitelerinde öğrenim görmektedir (%64,8). Ayrıca katılımcıların yalnızca %37,9’unun ekonomi ya da finans içerikli bir ders aldığı, %62,1’inin ise bu tür derslerle karşılaşmadığı belirlenmiştir.

3.6.2. Ekonomi Okuryazarlığı Düzeyleri

Tablo 2. Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeği Betimsel İstatistikleri

Boyut	n	Min	Max	$\bar{X}$	SS	Düzyey
Bireysel Ekonomi Planlama	412	18	60	42.35	8.74	Orta
Ekonomi Bilgisi	412	15	50	32.18	7.92	Orta
Ekonomik Akılcılık	412	12	35	26.47	5.83	Yüksek
Toplumsal Ekonomik Yansımalar	412	8	25	18.92	4.15	Yüksek
Toplam Ekonomi Okuryazarlığı	412	67	158	119.92	21.45	Orta

Not: Düzey belirleme: 34-79 (Düşük), 80-124 (Orta), 125-170 (Yüksek)

Tablo 2’de katılımcıların Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeği’nden aldıkları puanlara ilişkin betimsel istatistikler yer almaktadır. Ölçeğin alt boyutları incelendiğinde, öğrencilerin bireysel ekonomi planlama ($\bar{X}$ =42.35) ve ekonomi bilgisi ($\bar{X}$ =32.18) boyutlarında “orta” düzeyde puanlara sahip oldukları görülmektedir. Ekonomik akılcılık ($\bar{X}$ =26.47) ve toplumsal ekonomik yansımalar ($\bar{X}$ =18.92) boyutlarında ise “yüksek” düzeyde puan elde edilmiştir. Genel toplam ekonomi okuryazarlığı puanı ($\bar{X}$ =119.92) ise ölçek sınıflamasına göre “orta” düzeydedir. Bu sonuçlar, öğrencilerin temel bilgi ve planlama becerilerinde sınırlılıklar bulunduğunu, ancak ekonomik karar alma süreçleri ve toplumsal etkileri değerlendirme konusunda daha güçlü olduklarını göstermektedir.

3.6.3. Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırmalı Analizler

3.6.3.1. Cinsiyete Göre Karşılaştırma

Tablo 3. Cinsiyete Göre Ekonomi Okuryazarlığı Karşılaştırması

Boyut	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	SS	t	p
Ekonomi Bilgisi	Kadın	248	30.94	7.68	-4.12	.000*
	Erkek	164	34.02	7.89		
Ekonomik Akılcılık	Kadın	248	25.89	5.74	-2.78	.006*
	Erkek	164	27.35	5.86		
Toplam	Kadın	248	117.32	21.18	-3.24	.001*
	Erkek	164	123.83	21.42		

*p<0.05

Tablo 3’te öğrencilerin ekonomi okuryazarlığı puanlarının cinsiyete göre karşılaştırması verilmiştir. Bulgulara göre erkek öğrencilerin ekonomi bilgisi ($\bar{X}$ =34.02) ve ekonomik akılcılık ($\bar{X}$ =27.35) puan ortalamalarının, kadın öğrencilerin ortalamalarından (sırasıyla $\bar{X}$ =30.94 ve $\bar{X}$ =25.89) istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir (p<0.05). Benzer şekilde toplam ekonomi okuryazarlığı puanında da erkekler ($\bar{X}$ =123.83) kadınlara göre ($\bar{X}$ =117.32) anlamlı bir üstünlük göstermektedir (p=.001). Bu sonuçlar, erkek öğrencilerin kadın öğrencilere kıyasla ekonomi bilgisi ve ekonomik karar alma süreçlerinde daha yüksek düzeyde yetkinlik sergilediklerini ortaya koymaktadır.

3.6.3.2. Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırma

Tablo 4. Yaş Gruplarına Göre Ekonomi Okuryazarlığı ANOVA Sonuçları

Ölçek	Yaş Grubu	n	$\bar{X}$	SS	F	p
Toplam Ekonomi Okuryazarlığı	18-20 yaş	156	115.23	19.87	12.18	.000*
	21-23 yaş	198	121.45	21.92		
	24+ yaş	58	125.67	22.14		

*p<0.05

Tablo 4’te öğrencilerin toplam ekonomi okuryazarlığı puanlarının yaş gruplarına göre karşılaştırılması gösterilmiştir. ANOVA sonuçlarına göre gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur (F=12.18, p<0.05). Ortalama değerlere bakıldığında, en düşük puanın 18-20 yaş grubunda ($\bar{X}$ =115.23) olduğu, 21-23 yaş grubunun daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu ($\bar{X}$ =121.45) ve en yüksek puanın ise 24 yaş ve üzeri grupta ($\bar{X}$ =125.67) gerçekleştiği görülmektedir. Bu bulgu, yaş ilerledikçe öğrencilerin finansal okuryazarlık becerilerinin de arttığını, özellikle 24 yaş ve üzeri öğrencilerin daha güçlü bir ekonomik bilgi ve planlama yetkinliği sergilediğini göstermektedir.

Tablo 5. Yaş Gruplarına Göre Ekonomi Okuryazarlığı Puanları Çoklu Karşılaştırma Sonuçları (Tukey HSD)

(I) Yaş Grubu	(J) Yaş Grubu	Ortalama Farkı (I-J)	Std. Hata	p
18-20	21-23	-4.14*	1.32	.005
	24+	-6.88*	1.58	.000
21-23	18-20	4.14*	1.32	.005
	24+	-2.74	1.48	.154
24+	18-20	6.88*	1.58	.000
	21-23	2.74	1.48	.154

Tablo 5’te yaş gruplarına göre öğrencilerin ekonomi okuryazarlığı puanlarının çoklu karşılaştırma (Tukey HSD) sonuçları verilmiştir. Analiz bulgularına göre 18-20 yaş

grubundaki öğrencilerin puanları hem 21-23 yaş ($p=.005$) hem de 24 yaş ve üzeri gruba ($p=.000$) kıyasla anlamlı düzeyde daha düşük çıkmıştır. Buna karşılık 21-23 yaş grubu ile 24 yaş ve üzeri grup arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>.05$). Bu sonuçlar, özellikle genç yaş grubundaki öğrencilerin finansal okuryazarlık açısından daha dezavantajlı olduğunu, ancak 21 yaş ve sonrasında puanların yükseldiğini, 23 yaşın üstünde ise görece sabitlendiğini göstermektedir.

3.6.3.3. Sınıf Düzeyine Göre Karşılaştırma

Tablo 6. Sınıf Düzeyine Göre Ekonomi Okuryazarlığı ANOVA Sonuçları

Boyut	Sınıf	n	$\bar{X}$	SS	F	p
Toplam Ekonomi Okuryazarlığı	1. Sınıf	89	114.67	19.82	4.73	.000*
2. Sınıf	78	118.45	20.91			
3. Sınıf	82	120.34	21.67			
4. Sınıf	71	123.89	22.15			
5. Sınıf	56	126.32	20.78			
6. Sınıf	36	128.94	19.45			

* $p<0.05$

Tablo 6’da öğrencilerin toplam ekonomi okuryazarlığı puanlarının sınıf düzeyine göre karşılaştırılması yer almaktadır. ANOVA sonuçlarına göre sınıf düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($F=4.73$, $p<0.05$). Ortalama değerler incelendiğinde, 1. sınıf öğrencilerinin en düşük puana sahip olduğu ($\bar{X}=114.67$), sınıf düzeyi yükseldikçe puanların düzenli biçimde arttığı, 6. sınıfta en yüksek düzeye ulaştığı ($\bar{X}=128.94$) görülmektedir. Bu bulgular, eğitim süreci ilerledikçe öğrencilerin finansal okuryazarlık becerilerinin geliştiğini, özellikle üst sınıf öğrencilerinde ekonomi alanındaki bilgi ve uygulamaların daha güçlü biçimde yerleştiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 7. Sınıf Düzeyine Göre Ekonomi Okuryazarlığı Puanları Çoklu Karşılaştırma Sonuçları (Tukey HSD)

(I) Sınıf	(J) Sınıf	Ortalama Farkı (I-J)	Std. Hata	p
Alt Sınır	Üst Sınır			
1. Sınıf	2. Sınıf	-3.82*	1.45	.040
	3. Sınıf	-6.15*	1.52	.000
	4. Sınıf	-8.73*	1.48	.000
2. Sınıf	1. Sınıf	3.82*	1.45	.040
	3. Sınıf	-2.33	1.41	.352
	4. Sınıf	-4.91*	1.37	.002
3. Sınıf	1. Sınıf	6.15*	1.52	.000
	2. Sınıf	2.33	1.41	.352
	4. Sınıf	-2.58	1.44	.284
4. Sınıf	1. Sınıf	8.73*	1.48	.000
	2. Sınıf	4.91*	1.37	.002
	3. Sınıf	2.58	1.44	.284

Tablo 7’de sınıf düzeyine göre öğrencilerin ekonomi okuryazarlığı puanlarının çoklu karşılaştırma (Tukey HSD) sonuçları gösterilmektedir. Analiz bulgularına göre özellikle 1. sınıf öğrencileri ile üst sınıflar arasında belirgin farklılıklar bulunmaktadır. 1. sınıf öğrencilerinin puanları, 2. sınıf ($p=.040$), 3. sınıf ($p=.000$) ve 4. sınıf öğrencilerine ($p=.000$) göre anlamlı biçimde daha düşüktür. Benzer şekilde 2. sınıf ile 4. sınıf arasında da anlamlı bir fark görülmektedir ($p=.002$). Buna karşılık 2. ve 3. sınıf ile 3. ve 4. sınıf arasındaki farklar istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>.05$). Bu bulgular, finansal okuryazarlık seviyelerinin özellikle ilk sınıflarda düşük düzeyde olduğunu, sınıf seviyesi yükseldikçe ise belirgin biçimde arttığını, ancak orta sınıflar arasında farklılıkların daha sınırlı olduğunu göstermektedir.

3.6.3.4. Üniversite Türüne Göre Karşılaştırma

Tablo 8. Üniversite Türüne Göre Ekonomi Okuryazarlığı Karşılaştırması

Boyut	Üniversite Türü	n	$\bar{X}$	SS	t	p
Toplam Ekonomi Okuryazarlığı	Devlet	267	117.84	20.92	-2.89	.004*
	Vakıf	145	123.67	21.98		

*p<0.05

Tablo 8’de öğrencilerin toplam ekonomi okuryazarlığı puanlarının üniversite türüne göre karşılaştırması sunulmuştur. Bulgulara göre vakıf üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin ortalama puanları ($\bar{X}$ =123.67), devlet üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin ortalamalarından ($\bar{X}$ =117.84) daha yüksek olup bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır (t=-2.89, p<0.05). Bu sonuç, vakıf üniversitesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin devlet üniversitesi öğrencilerine kıyasla daha gelişmiş olduğunu göstermektedir. Farklılığın nedeni olarak vakıf üniversitelerinde sunulan eğitim olanakları, ders çeşitliliği ya da sosyoekonomik koşulların etkili olabileceği değerlendirilebilir.

3.6.3.5. Ekonomi/Finans Dersi Alma Durumuna Göre Karşılaştırma

Tablo 9. Ekonomi/Finans Dersi Alma Durumuna Göre Karşılaştırma

Boyut	Ders Alma Durumu	n	$\bar{X}$	SS	t	p
Toplam Ekonomi Okuryazarlığı	Evet	156	126.45	20.78	4.67	.000*
	Hayır	256	116.23	21.12		

*p<0.05

Tablo 9’da öğrencilerin toplam ekonomi okuryazarlığı puanlarının ekonomi/finans dersi alma durumuna göre karşılaştırılması yer almaktadır. Sonuçlara göre, bu tür dersleri alan öğrencilerin ortalama puanları ($\bar{X}$ =126.45), ders almayan öğrencilere kıyasla ($\bar{X}$ =116.23) anlamlı derecede daha yüksektir (t=4.67, p<0.05). Bu bulgu, ekonomi ya da finans içerikli derslerin öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerini yükseltmede önemli

bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla finansal okuryazarlığın geliştirilmesi için müfredatta bu tür derslerin bulunmasının kritik bir katkı sağlayabileceği söylenebilir.

3.7. Korelasyon Analizi

Tablo 10. Ekonomi Okuryazarlığı Alt Boyutları Arası Korelasyonlar

Boyut	1	2	3	4	5
1. Bireysel Ekonomi Planlama	1				
2. Ekonomi Bilgisi	.68**	1			
3. Ekonomik Akılcılık	.72**	.65**	1		
4. Toplumsal Ekonomik Yansımalar	.58**	.61**	.64**	1	
5. Toplam Ekonomi Okuryazarlığı	.89**	.85**	.87**	.78**	1

**p<0.01

Tablo 10’da ekonomi okuryazarlığı ölçeğinin alt boyutları arasındaki korelasyon sonuçları görülmektedir. Bulgular, tüm alt boyutlar arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler bulunduğunu göstermektedir ($p<0.01$). En güçlü ilişkiler toplam ekonomi okuryazarlığı ile bireysel ekonomi planlama ($r=.89$), ekonomik akılcılık ($r=.87$) ve ekonomi bilgisi ($r=.85$) boyutları arasında ortaya çıkmıştır. Bunun yanında toplumsal ekonomik yansımalar boyutu da diğer tüm boyutlarla anlamlı ilişkiler göstermektedir (örneğin, $r=.78$ toplam puan ile). Bu sonuçlar, öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu ve bir boyutun gelişiminin diğer boyutları da olumlu etkilediğini ortaya koymaktadır.

3.8. Hipotez Testleri

H1: Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin ekonomi okuryazarlığı düzeyleri cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterir.

Sonuç: KABUL ($t=-3.24$, $p=.001$)

H2: Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin ekonomi okuryazarlığı düzeyleri yaşa göre anlamlı farklılık gösterir.

Sonuç: KABUL ($F=12.18$ $p=.000$)

H3: Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin ekonomi okuryazarlığı düzeyleri sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık gösterir.

Sonuç: KABUL ($F=4.73$, $p=.000$)

H4: Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin ekonomi okuryazarlığı düzeyleri üniversite türüne göre anlamlı farklılık gösterir.

Sonuç: KABUL ($t=-2.89$, $p=.004$)

H5: Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin ekonomi okuryazarlığı düzeyleri ekonomi/finans dersi alma durumuna göre anlamlı farklılık gösterir.

Sonuç: KABUL ($t=4.67$, $p=.000$)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma, İstanbul'daki sağlık fakültelerinde öğrenim gören lisans öğrencilerinin ekonomi okuryazarlık düzeylerini belirlemek ve çeşitli demografik değişkenler açısından karşılaştırmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçları, sağlık öğrencilerinin ekonomi okuryazarlık düzeylerinin orta seviyede olduğunu ve demografik faktörlerin bu düzeyi önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir.

Ekonomi Okuryazarlığı Düzeyi: Katılımcıların toplam ekonomi okuryazarlığı puan ortalaması 119.92 ± 21.45 olarak tespit edilmiş ve bu değer orta düzeyde ekonomi okuryazarlığına karşılık gelmektedir. Bu bulgu, Türkiye'deki üniversite öğrencileri arasında yapılan diğer çalışmalarla (Yalman ve Kayahan, 2023; Sarıgül, 2015) benzerlik göstermektedir.

Cinsiyet Farklılıkları: Erkek öğrencilerin ekonomi okuryazarlığı düzeyi kadın öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu bulgu, finansal okuryazarlık alanında yapılan ulusal ve uluslararası çalışmalarla (Coşkun vd., 2019) tutarlılık göstermektedir.

Yaş Etkisi: Yaş grupları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiş, yaş arttıkça ekonomi okuryazarlığı düzeyinin de arttığı görülmüştür. 18-20 yaş grubunun ekonomi okuryazarlığı düzeyi (115.23 ± 19.87) diğer yaş gruplarından anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur. Bu bulgu, yaşla birlikte artan deneyim ve olgunluğun ekonomi okuryazarlığı üzerindeki olumlu etkisini göstermektedir.

Sınıf Düzeyi Etkisi: Sınıf düzeyi arttıkça ekonomi okuryazarlığı puanlarının da arttığı görülmüştür. Bu bulgu, eğitim sürecinin ekonomi okuryazarlığı gelişimi üzerindeki olumlu etkisini göstermektedir.

Üniversite Türü Etkisi: Vakıf üniversitesi öğrencilerinin ekonomi okuryazarlığı düzeyi devlet üniversitesi öğrencilerinden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Eğitim Etkisi: Daha önce ekonomi/finans dersi alan öğrencilerin ekonomi okuryazarlığı düzeyi almayan öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Bu araştırmanın bulguları, sağlık öğrencilerinin ekonomi okuryazarlığı konusunda gelişime açık bir profil sergilediğini göstermektedir. Orta düzeyde ekonomi okuryazarlığı, bu öğrencilerin gelecekte karşılaşacakları finansal kararlar için yeterli hazırlığa sahip olmadıklarını düşündürmektedir.

Cinsiyet farklılıkları, toplumsal cinsiyet rollerinin ekonomik konulara yaklaşım üzerindeki etkisini yansıtmaktadır. Kadın öğrencilerin ekonomi okuryazarlığı düzeylerinin erkek öğrencilerden düşük olması, bu konuda özel eğitim programlarının geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Eğitim Programlarına Yönelik Öneriler

Müfredat Geliştirme: Sağlık fakültelerinin müfredatlarına "Sağlık Ekonomisi" veya "Kişisel Finans Yönetimi" gibi dersler eklenmeli, öğrencilerin ekonomi okuryazarlığı düzeyleri artırılmalıdır.

Erken Müdahale: Özellikle 1. ve 2. sınıf öğrencilerine yönelik ekonomi okuryazarlığı eğitim programları geliştirilmeli, temel ekonomik kavramlar erken dönemde kazandırılmalıdır.

Cinsiyete Duyarlı Eğitim: Kadın öğrencilerin ekonomi okuryazarlığı düzeylerini artırmak için özel eğitim programları tasarlanmalı, toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri giderilmeye çalışılmalıdır.

Kurumsal Öneriler

Finansal Danışmanlık Hizmetleri: Üniversitelerde öğrencilere yönelik finansal danışmanlık merkezleri kurulmalı, kişisel finans yönetimi konusunda rehberlik hizmetleri sunulmalıdır.

Dijital Platformlar: Ekonomi okuryazarlığı eğitimi için interaktif dijital platformlar geliştirilmeli, öğrencilerin kendi hızlarında öğrenebilecekleri ortamlar sağlanmalıdır.

Sektör İş Birliği: Bankalar, finans kurumları ve ekonomi uzmanları ile iş birliği yapılarak, öğrencilere yönelik seminer ve workshop programları düzenlenmelidir.

Politika Önerileri

Ulusal Strateji: Sağlık insan gücünün ekonomi okuryazarlığı düzeyini artırmaya yönelik ulusal bir strateji geliştirilmeli, bu konuda politika belgeleri hazırlanmalıdır.

Akreditasyon Kriterleri: Sağlık fakültelerinin akreditasyon kriterlerine ekonomi okuryazarlığı eğitimi ile ilgili standartlar eklenmeli, kalite güvencesi sağlanmalıdır.

Yükseköğretim Kurumları: Üniversiteler, sağlık bilimleri öğrencilerinin gelişim süreçlerinde yalnızca klinik bilgi ve becerileri değil, aynı zamanda kişisel ve profesyonel finansal yetkinlikleri de dikkate almalıdır. Bu bağlamda, “Sağlık Ekonomisi”, “Finansal Okuryazarlık” veya “Kişisel Finans Yönetimi” gibi seçmeli/zorunlu dersler müfredata entegre edilebilir. Ayrıca üniversite kariyer merkezlerinde finansal farkındalık seminerleri düzenlenmesi önerilmektedir.

Yükseköğretim Kurulu (YÖK): YÖK, sağlık alanındaki fakülteler için asgari müfredat kriterleri arasında finansal okuryazarlık ve sağlık ekonomisi derslerini dahil edebilir. Böylelikle finansal karar alma becerileri, sağlık profesyonellerinin mesleki yeterliliklerini tamamlayıcı bir unsur olarak tanımlanabilir.

Sağlık Bakanlığı: Sağlık insan gücünün daha bilinçli finansal karar alabilmesi, sistemin sürdürülebilirliği açısından da kritik önem taşımaktadır. Bakanlık, mezuniyet sonrası sürekli mesleki gelişim programları içerisinde finansal yönetim ve sağlık ekonomisi eğitim modülleri oluşturabilir. Ayrıca sağlık kurumlarında görev yapan genç profesyonellere yönelik finansal danışmanlık hizmetlerinin geliştirilmesi, finansal stresin azaltılmasına katkı sağlayacaktır.

Gelecek Araştırmalar İçin Öneriler

Boylamsal Çalışmalar: Öğrencilerin ekonomi okuryazarlığı düzeylerinin eğitim süreci boyunca nasıl değiştiğini inceleyen boylamsal araştırmalar yapılmalıdır.

Farklı Sağlık Alanları: Bu araştırma tıp fakültesi öğrencileri ile sınırlıdır. Hemşirelik, eczacılık, fizyoterapi gibi diğer sağlık alanlarında öğrenim gören öğrencilerle karşılaştırmalı çalışmalar yapılmalıdır.

Müdahale Çalışmaları: Ekonomi okuryazarlığı eğitim programlarının etkinliğini test eden deneysel çalışmalar gerçekleştirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akben-Selcuk, E., ve Altıok-Yılmaz, A. (2014). Financial literacy among Turkish college students: The role of formal education, learning approaches, and parental teaching. *Psychological Reports*, 115(2), 351-371. <https://doi.org/10.2466/31.11.PR0.115c18z3>
- Akbulut, Y. (2015). Sağlık Okuryazarlığının Sağlık Harcamaları ve Sağlık Hizmetleri Kullanımı Açısından Değerlendirilmesi. İçinde: F. Yıldırım & A. Keser (Ed.), *Sağlık Okuryazarlığı*, 113-132.
- Akhan, N. E. (2013). Adım Adım Ekonomi Okuryazarlığı: Sosyal Bilgiler Dersleri İçin Alternatif Yollar. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14), 1-36.
- Altan, F., ve Biçer, E. B. (2017). Sağlık Bakanlığına Bağlı Hastanelerde Çalışan Sağlık Personelinin Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi: Sivas İli Örneği. *Business & Management Studies: An International Journal*, 5(2), 481-499.
- Aslan, Ş., Dömbekci, H. A., ve Özen, M. Y. (2017). Acil Sağlık Hizmetlerine Gereksiz Başvuruların Azaltılmasında Önemli Bir Etken: Sağlık Okuryazarlığı. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 4(12), 47-62.
- Aslantekin, F. (2011). Yetişkinlerin sağlık okuryazarlık durumları ve etkileyen faktörler: Tip II diyabetli hasta örneği (Doctoral dissertation, Ankara Üniversitesi (Turkey)).
- Aslantekin, F., ve Yumrutaş, M. (2014). Sağlık Okuryazarlığı ve Ölçümü. *Taf Preventive Medicine Bulletin*, 13(4).
- Atkinson, A., ve Messy, F. A. (2012). Measuring financial literacy: Results of the OECD / International Network on Financial Education (INFE) pilot study (OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions, No. 15). OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/5k9csfs90fr4-en>.
- Balçık, P. Y., Taşkaya, S., ve Şahin, B. (2014). Sağlık Okur-Yazarlığı. *Taf Preventive Medicine Bulletin*, 13(4), 321-326.
- Barış, S., ve Şeker, H. (2017). Ekonomi Okuryazarlığı: Amasya Üniversitesi'nde Bir Araştırma. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*, (624), 79-93.

- Bayram, S. S. (2014). Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi Davranışları: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Uygulama. *Business & Management Studies: An International Journal*, 2(2), 105-135.
- Becker, G. S. (1993). Nobel Lecture: The Economic Way of Looking at Behavior. *Journal of Political Economy*, 101(3), 385–409. <https://doi.org/10.1086/261880>
- Biçer, E. B. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık İle İlgili Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi/Evaluation Of University Student's Financial Literacy Related To Attitudes And Behavior. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(4), 1519-1533.
- Cansoy, R. (2018). Uluslararası Çerçevelere Göre 21. Yüzyıl Becerileri ve Eğitim Sisteminde Kazandırılması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(4), 3112-3134.
- Ciğer, A., Kınay, B., ve Angı, G. G. (2018). Büyük Verinin Muhasebe Uygulamaları ve Muhasebe Eğitimi Üzerindeki Etkileri. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 17(53), 215-233.
- Contuk, F. Y. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Durumunu Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (77), 115-136.
- Coşkun, Y., Ardiç, K., ve Özdemir, İ. A. (2019). Financial literacy in Turkey. *Central Bank Review*, 19(3), 85-99.
- Çalbayram, N. Ç., Aker, M. N., Akkuş, B., Durmuş, F. K., ve Tutar, S. (2018). Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumları. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(1), 30-40.
- Çatı, K., Karagöz, Y., Yalman, F., ve Öcel, Y. (2018). Sağlık okuryazarlığının hasta memnuniyeti üzerine etkisi. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 14(1), 67-88.
- Çevikbaş, E. (2007). Marka Bilinirliğinin Tüketici Satın Alma Davranışı Üzerine Etkileri ve Elektrikli Küçük Ev Aletleri Tüketicileri Üzerine Bir Uygulama (Master's Thesis, Marmara Üniversitesi (Turkey)).

- Çitil, M., İspir, E., Söğüt, Ö., ve Büyükkasap, E. (2006). Fen Edebiyat Fakültesi Öğrencilerinin Profilleri ve Başarılarını Etkilediğine İnanırları Faktörler; Ks Ü. Örneği. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 69-81.
- Çopurlar, C. K., ve Kartal, M. (2016). Sağlık Okuryazarlığı Nedir? Nasıl Değerlendirilir? Neden Önemli? *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 10(1).
- Demirören, M. (2008). Probleme Dayalı Öğrenme-Entegre Tıp Eğitimi Programında Öğrencilerin Klinik Akıl Yürütme Becerisinin Değerlendirilmesi (Master's Thesis, Ankara Üniversitesi (Turkey)).
- Dilek, S., Küçük, O., ve Eleren, A. (2016). Kastamonu Üniversitesi Öğrencilerinin Ekonomi Okuryazarlığı. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(7), 1865-1878.
- Diğer, A., ve Kurşun, Ş. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Sağlık Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 26(1), 20-26.
- Düzakın, H., ve Yılmaz, S. (2021). The determinants of the level of financial literacy in Turkey. *Copernican Journal of Finance ve Accounting*, 10(1), 9-30. <https://doi.org/10.12775/CJFA.2021.001>
- Er, B., ve Çetintaş, M. (2018). İşçilerde Finansal Okuryazarlık: Finansal Bilgi, Tutum ve Davranış Eksenli Bir Araştırma. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 61-71.
- Er, F., Temizel, F., Özdemir, A., ve Sönmez, H. (2014). Lisans Eğitim Programlarının Finansal Okuryazarlık Düzeyine Etkisinin Araştırılması: Türkiye Örneği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(4), 113-125.
- Field, A. (2018). *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics* (5th ed.). SAGE Publications.
- Gerek, S., ve Kurt, A. A. (2011). Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30(1), 59-73.
- Hacifazlıoğlu, Ö., Karairmak, Ö., ve Öztürk, M. (2015). Göç Olgusu Bağlamında Lise Öğrencilerinin Aile Profilleri ve Akademik Bağarı Durumları. *Hasan Âli Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 81.

- Igu, J. A., Zakaria, S., ve Bar-Or, Y. D. (2022). Systematic review of personal finance training for physicians and a proposed curriculum. *BMJ Open*, 12(12), e064733. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2022-064733>
- İsabetli, İ., ve Tunalı, H. (2018). Toplam Faktör Verimliliği ve Ekonomik Büyüme İlişkisinin Çok Boyutlu Panel Veri Modeli ile Analizi. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, 10(18), 189-199.
- İspir, B. (2008). Bilgi çağında dijitalleşme ve yeni teknolojiye uyum: Türkiye dijital televizyon yayıncılığı örneği (Doctoral dissertation, Anadolu University (Turkey)).
- Kabaklarlı, E. (2016). Endüstri 4.0 ve Dijital Ekonomi-Dünya ve Türkiye Ekonomisi İçin Fırsatlar, Etkiler ve Tehditler. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kaderli, Y., Gümüş, U. T., ve Danışman, E. (2016). Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi: Türk Silahlı Kuvvetleri Emekli Personeli Üzerinde Bir Araştırma. *International Journal Of Finance & Banking Studies*, 5(5), 52-70.
- Kalaycı, Ş. (2017). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. Asil Yayın Dağıtım.
- Karasar, N. (2020). Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar ilkeler teknikler (35. baskı). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Lee, A., IV, Tarpeh, J. K., Manuel, E. C., Black, K. M., McMichael, B., Wilson, J., Matsuko, N., Englesbe, M. J., Fallon, B., ve Sandhu, G. (2024). Survey of medical student debt status, financial literacy, and desires for financial education. *Michigan Journal of Medicine*, 7, Article 7. <https://doi.org/10.3998/mjm.4818>.
- Lumley, T., Diehr, P., Emerson, S., ve Chen, L. (2002). The Importance of the Normality Assumption in Large Public Health Data Sets. *Annual Review of Public Health*, 23(1), 151–169. <https://doi.org/10.1146/annurev.publhealth.23.100901.140546>.
- Lusardi, A. (2019). Financial literacy and the need for financial education: Evidence and implications. *Swiss Journal of Economics and Statistics*, 155(1), 1. <https://doi.org/10.1186/s41937-019-0027-5>.
- Lusardi, A., ve Tufano, P. (2009). Debt literacy, financial experiences, and overindebtedness (No. w14808). National Bureau of Economic Research.

- Madalı, B., Dikmen, D., ve Piyal, B. (2017). Beslenme Bilgi Düzeyinin Değerlendirilmesinde Sağlık Okuryazarlığı Yeterli mi? *Beslenme ve Diyet dergisi*, 45(2), 153-160.
- Mercan, N., Oyur, E., Altınay, A., ve Aksanyar, Y. (2012). Ekonomi Okur Yazarlığına Yönelik Ampirik Bir Araştırma. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 4(2), 109-118.
- Mesjasz, C. (2008). Ekonomik Güvenlik. *Uluslararası İlişkiler/International Relations*, 125-150.
- Özonur, D., ve Özalpman, D. (2009). Türkiye’de Medya Okuryazarlığı Projesi Üzerine Bir Değerlendirme. *Marmara İletişim Dergisi*, (15).
- Öztürk, A. (2014). Sosyal Kaygıyı Açıklayan Yaklaşımlar. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(48), 15-26.
- Öztürk, Y., Kiraç, R., ve Kavuncu, B. (2018). Sağlık Okuryazarlığı ve Öz Yeterlilik Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. In *Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi 2nd International Social And Educational Science Symposium* (Pp. 22-24).
- Özyeşil, M., Tembelo, H., ve Sur, H. (2023). Examining the financial literacy of healthcare professionals: A research on a provincial health directorate. *Healthcare*, 11(22), 2978. <https://doi.org/10.3390/healthcare11222978>.
- Pakos, G., ve Mpogiatzidis, P. (2025). Financial literacy among healthcare providers: A systematic review. *Journal of Risk and Financial Management*, 18(1), 29. <https://doi.org/10.3390/jrfm18010029>.
- Saatçioğlu, C. (2005). Yeni Ekonomi ve Finansal Piyasalar Üzerindeki Etkisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19(1), 151-165.
- Salar, H. C. (2013). Türkiye’de Üniversite Öğrencilerinin ve Öğretim Elemanlarının Açık ve Uzaktan Öğrenmeye Hazırbulunuşlukları (Doctoral Dissertation, Anadolu University (Turkey)).
- Sarıgül, H. (2015). Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Ölçeği: Geliştirme, geçerlik ve güvenirlik. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 200-218.

- Şahinöz, T., Şahinöz, S., ve Kıvanç, A. (2018). Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Sağlık Okuryazarlığı Düzeyleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 7(3), 71-79.
- Şantaş, F., ve Demirgil, B. (2015). Ekonomi Okuryazarlığı Düzeyinin Tespitine İlişkin Bir Araştırma. Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, (48), 46-60.
- Şimşek, Z. (2013). Sağlığı Geliştirmenin Tarihsel Gelişimi ve Örneklerle Sağlığı Geliştirme Stratejileri. TAF Preventive Medicine Bulletin, 12(3).
- Tabachnick, B. G., ve Fidell, L. S. (2019). Using Multivariate Statistics (7th ed.). Pearson.
- Tamer Gencer, Z. (2017). Norman ve Skinner'ın E-Sağlık Okuryazarlığı Ölçeğinin Kültürel Uyarlaması İçin Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. University Faculty Of Communication Journal/Istanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi, (52).
- Tanrıöver, M. D., Yıldırım, H. H., Ready, F. N. D., Çakır, B., ve Akalın, H. E. (2014). Sağlık Okuryazarlığı Araştırması. Sağlık-Sen Yayınları, 6, 42-7.
- Taşar, M. O. (2010). “Türkiye’nin Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı” Ve Makro Ekonomik Etkilerinin Analizi. Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 3(1), 76-97.
- Thaler, R. H. (2015). Misbehaving: The Making of Behavioral Economics. W. W. Norton ve Company.
- Tolunay, A., ve Akyol, A. (2006). Kalkınma ve Kırsal Kalkınma: Temel Kavramlar ve Tanımlar. Turkish Journal Of Forestry, 7(2), 116-127.
- Ulutürk, S. (2015). Sağlık Ekonomisi, Sağlık Statüsü, Sağlığın Ölçülmesinde Kullanılan Ölçütler ve Önemi: Türkiye Örneği. Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar, (603), 47-63.
- Usta, H. G. (2009). PISA 2006 Sınavı Sonuçlarına Göre Türkiye’deki Öğrencilerin Fen Okuryazarlığını Etkileyen Faktörler (Master's Thesis, Ankara Üniversitesi (Turkey)).
- Velioğlu, M. N., Çifci, S., Dölarslan, E. M., Kıyan, Ş. S., ve Karsu, S. (2013). Tüketim bilinci ve bilinçli tüketici. TC Anadolu Üniversitesi Yayın No, 2912.

- Yalman, N., ve Kayahan, C. (2023). Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi üzerine bir araştırma: Afyon Kocatepe Üniversitesi örneği. *Bucak İşletme Fakültesi Dergisi*, 6(2), 214-225.
- Yeşildal, M. (2018). Yetişkin Bireylerde Dijital Okuryazarlık Ve Sağlık Okuryazarlığı Arasındaki İlişki: Konya Örneği (Master's Thesis, Necmettin Erbakan University (Turkey)).
- Yıldırım, G., ve Öztürk, C. (2017). Ekonomi Okuryazarlığı ve Eğitimine İlişkin Alan Uzmanı ve Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi. *Erciyes Journal Of Education*, 1(2), 1-22.
- Yıldız, M., Ateş, S., Yıldırım, K., ve Rasinski, T. (2011). Okumaz Yazmaz Türk Kadınların Perspektifinden Okuryazarlık ve Okumaz Yazmazlık: Fenomonolojik Bir Çalışma. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 740-759.
- Yılmaz Güven, D., Bulut, H., ve Öztürk, S. (2018). Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Sağlık Okuryazarlığı Düzeylerinin İncelenmesi. *Journal Of History Culture And Art Research*, 7(2), 400-409.
- Yörük, P. A. (2018). Reklamların Haksız Rekabet Boyutu Karşısında Tüketicilerin Korunması.
- Zubair, A. S., Sivakolundu, D. K., DeVito, M., ve Dewey, J. J. (2023). Financial literacy among medical trainees and faculty: A pilot study. *Cureus*, 15(10), e46714. <https://doi.org/10.7759/cureus.46714>.

ÖZGEÇMİŞ

Jamaladdin VALIYEV, İşletme alanında uzman bir yönetici olarak, iki farklı şirkette CIO pozisyonunda üst düzey sorumlusu olmuş ve teknoloji ile iş stratejilerini birleştirerek yenilikçi çözümler geliştirmiş. Üniversite eğitiminden aldığı sağlam temel ile birlikte, azmim ve kararlılığım sayesinde sürekli büyümeyi ve dönüşümü hedeflemiş.

